Študijska knjižnjica
Ravne
Guštanj
2
POŠTNINA PLAČA V GOTOVINI

Posamezni izvod 1 šiling, mesečna naročnina 4 šilinge.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik IX. Celovec, petek, 29. januar 1954 Štev. 4 (614)

Nemoč in zloba

V številki, ki nosi datum 14. januarja, je Kronika z vidnim namenom, da bi sedaj pred volitvami ugodila svojim nevidnim a zato dejanskim gospodarjem, z mastnimi črkami ponatisnila člančič pod naslovom „DF pa prodaja narod". Kot osnovo za to smešno trditev je vzela Kronika vest jugoslovanske poročevalne službe TANJUG, objavljeno v „Slovenskem poročevalcu", ki se nanaša na potek nedavnega občnega zbora Demokratične fronte delovnega ljudstva. V omenjenem kratkem Tanjugovem poročilu je rečeno, da so udeleženci skupščine potrdili pravilnost politične smeri Demokratične fronte, ki sloni na sodelovanju s pokrajinsko Socialistično stranko na načelih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja narodnih pravic. Dalje je razvidno iz Tanjugovega poročila, da so delegati na občnem zboru sklenili sodelovati s socialisti tudi pri predstoječih občinskih volitvah.

Okolnost, da se lahko beseda „sodelovanje" tolmači — kakor mnogo drugih pojmov — na več načinov in kajpak tudi zahrbtno in zlobno, so odmirajoči voditelji Tednika zgrabili z vsemi desetimi prsti. V nadaljevanju njihovega članka žele namreč prikazati krivičen predlog šolskega zakona in nekatere druge za Slovence nesprejemljive ukrepe koroške deželne vlade kot plod „sodelovanja" Demokratične fronte s socialisti. Pri tej izmišljeni in zlobno preračunani ugotovitvi vali Kronika vse breme Slovencem nesprejemljivih ukrepov koroške deželne vlade izključno na pleča socialistov. Potem ko so — kakor smo pravkar povedali — besedo „sodelovanje" prebarvali, kakor jim za razdiralno akcijo med koroškimi Slovenci paše, v članku zaključujejo, da za koroške Slovence, ki še stojijo na braniku svojih življenjskih potreb, ni druge poti kakor samostojno na občinske volitve.

Ker po njihovem pisanju sodelovanje Demokratične fronte s socialisti izključuje samostojen nastop Slovencev pri občinskih volitvah meseca marca, ostane le še eno, čeprav v njihovem članku ni bilo izrecno napisano: Slovenci naj oddamo glasove Krščanski ljudski stranki kot „naši edini in resnični" zastopnici življenjskih interesov.

Iz votljakov, ki sestavljajo to sleparsko filozofiranje Tednika-Kronike, moramo povzeti nekaj glavnih značilnosti, ki so:

V zvezi z delovanjem Demokratične fronte in spričo vidnih uspehov gospodarskih organizacij koroških Slovencev Kronika ni mogla najti iskanega gradiva za lažno obrekovanje. Zaradi tega se je kot utopljenec za slamo oprijela besede „sodelovanje", podane v poročilu inozemske agencije ter — kakor smo že rekli — po svoje prikrojila njen smisel, pomen in obseg.

Iz pogrebnega sikanja Tednikarjev je razvidno, da žele prikazati socialiste kot edine odgovorne za nesprejemljivi predlog šolskega zakona. Pri tem povsem „pozabljajo" na pritisk vodilnih činiteljev Avstrijske ljudske stranke na Koroškem in njenih vidnih članov, ki skupaj s pristaši Zveze neodvisnih in drugimi pronacističnimi preostanki klevetajo demokratično usmerjeno prebivalstvo — predvsem napredno jedro Socialistične stranke — kot izdajalce, ker le-ti vidijo poleg drugega tudi v uresničenju načela enakopravnosti med narodoma, živečima na Koroškem, garancijo za mir, sodelovanje in napredek. In še ena stvar je, ki je peščica vodilnih ljudi pri NSkS in Tedniku noče uvideti kljub temu, da jo danes vidi že skoraj sleherni koroški Slovenec. Gre za naslednje: V kolikor se demokratične sile, — ki so na Koroškem nedvomno v pretežni meri zbrane v vrstah Socialistične stranke — v posameznih vprašanjih ne postavijo dovolj odločno in dosledno v obrambo demokracije in socialističnih načel, jih zaradi tega še ne gre postaviti v isto vrsto z nepomirljivimi sovražniki enakopravnosti. Več kot razumljivo je tudi, da takšnih primerov Demokratična fronta nikdar ni in ne bo odobravala, temveč da bo najodločneje branila dosledno stališče, pa čeprav sama. Prav to doslednost v borbi za demokratične pravice je Demokratična fronta poleg neštetih drugih primerov pokazala tudi s svojim odločnim odklonilnim stališčem do novega osnutka šolskega zakona. Da, to je ista doslednost, ki jo je Demokratična fronta pokazala proti izdajalskemu pisanju Tednika v težkih dnevih Trsta, ista doslednost, ki smo jo pokazali napram gnusnim napadom na koroške Slovence in njihovo protifašistično borbo v „Kleine Zeitung" in končno ista doslednost, ki jo zasledujemo v odporu proti ponemčevalnim ukrepom krškega ordinariata.

Končno je treba povedati, da je iz trte zvita in podlo preračunana kakor vse drugo, trditev, ki izhaja iz članka, da samostojen nastop Slovencev pri predstoječih občinskih volitvah zaradi sodelovanja Demokratične fronte s socialisti ni mogoč. Sodelovanje v obliki prijateljskih nasvetov in skupnega nastopanja proti uveljavljanju šovinističnih nestrpnežev in gospodarskih interesov veleposestnikov na račun srednjih in šibkih kmetov — takšno sodelovanje med naprednimi silami je povsod možno in tudi potrebno.

Konferenca zunanjih ministrov v Berlinu

Avstrijska delegacija zadovoljna — Apel zveze sindikatov

Od ponedeljka naprej zaseda v Berlinu konferenca zunanjih ministrov štirih velesil. Prvi je spregovoril francoski zunanji minister Bidault in predlagal, da bi konferenca reševala najprej vprašanje združitve Nemčije in avstrijsko vprašanje. Tudi britanski zunanji minister Eden je poudaril to potrebo, dočim je sovjetski zunanji minister Molotov postavil predlog, da bi najprej razpravljali o ukrepih za zmanjšanje napetosti v svetu in o sklicanju konference petih velesil vključno Kitajske. Nato naj bi sledila razprava o nemškem vprašanju in o garancijah za evropsko varnost, nazadnje pa še razgovori o avstrijski državni pogodbi. Ameriški zunanji minister Dulles se je izjavil proti konferenci petih s Kitajsko, ni pa nasprotoval sovjetskemu predlogu, če Rusija želi postavljati najlažja vprašanja šele na konec konference.

Avstrijska delegacija je že pred začetkom konference navezala stike z eksperti zapadnih velesil, poslanik dr. Schöner, ki jo vodi, pa je bil sprejet tudi na sovjetskem veleposlaništvu. O dosedanjih stališčih zunanjih ministrov glede avstrijskega vprašanja se izražajo v krogih avstrijske delegacije povoljno. Zlasti podčrtavajo, da so vsi štirje ministri naglasili, da je sklenitev državne pogodbe z Avstrijo potrebna.

Avstrijska sindikalna zveza je v imenu delavcev in nameščencev poslala v Berlin brzojavko, v kateri je rečeno, da bi pomenila rešitev avstrijskega vprašanja dragocen doprinos k pomiritvi sveta. Brzojavka spominja na to, da poteče v kratkem dvajset let, odkar so se avstrijski delavci kot prvi uprli fašističnemu ogrožanju ter poudarja, da je avstrijsko delavstvo najboljši garant za svobodo in neodvisnost Avstrije.

Jugoslavijo zanima manjšinsko vprašanje v Avstriji

Vedno ko se je na politični pozornici pojavilo vprašanje državne pogodbe z Avstrijo ter s tem v zvezi tudi razna vprašanja bodoče ureditve Avstrije, se je za stvar posebno živo zanimala tudi Jugoslavija, ki je ob takih priložnostih vedno spet in spet poudarjala svojo skrb za življenjske pogoje jugoslovanskih manjšin v Avstriji. Tudi po Pariški konferenci leta 1949 je vedno spet dokazala, da ji je bodočnost slovenskega ljudstva na Koroškem tesno pri srcu.

Tudi ob sedanji Berlinski konferenci zunanjih ministrov štirih velesil, ki se je pričela dne 25. januarja, je Jugoslavija pokazala veliko zanimanje. Zlasti je s tem v zvezi poudarila svoje zanimanje za vprašanje avstrijske državne pogodbe, ki je ena izmed točk dnevnega reda za berlinski sestanek zunanjih ministrov Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Francije in Sovjetske zveze. Zato je o svojem namenu, da bo na to konferenco poslala svojega opazovalca, ki bo zlasti zasledoval vprašanja okoli Avstrije, pravočasno obvestila tudi vse vlade, ki sodelujejo na konferenci v Berlinu.

Veliko zanimanje Jugoslavije za avstrijska vprašanja je poudaril na svoji redni novinarski konferenci tudi predstavnik jugoslovanskega državnega tajništva za zunanje zadeve Branko Drašković, ki je med drugim izjavil, »da zanima Jugoslavijo problem avstrijske državne pogodbe v celoti, kakor tudi v posameznih specifičnih vprašanjih.« Na ponovna vprašanja novinarjev, ki so se na konferenci najbolj zanimali za avstrijsko državno pogodbo, berlinsko konferenco in stališče Jugoslavije do teh dveh vprašanj, ter si prizadevali, da bi od načelnika državnega tajništva zvedeli kaj več o jugoslovanskem stališču do avstrijske državne pogodbe ter o korakih, ki jih je s tem v zvezi podvzela jugoslovanska vlada, je Branko Drašković poudaril: »Da se Jugoslavija zanima za avstrijsko državno pogodbo in za vsako njeno spremembo, ni nič novega. Jugoslavija je že na prejšnjih sestankih, na katerih so razpravljali o avstrijski državni pogodbi, imela svoje opazovalce. Glede podrobnosti pa bi dejal, da se Jugoslavija posebno zanima za sedmi člen državne pogodbe z Avstrijo, ki obravnava manjšinsko vprašanje.«

Spet obsodbe „Kleine Zeitung" zaradi „Krvave meje"

Zaradi mazaških pamfletov, ki jih je priobčila »Kleine Zeitung« pod naslovom »Krvava meja Koroške«, sta bili zadnji torek pred celovškim sodiščem ponovno dve obravnavi.

V prvi je tričlanski senat pod predsedstvom viceprezidenta dr. Bergerja obravnaval o prizivih, ki sta jih vložila tako tov. Jože Wutte kot zasebni tožitelj in odgovorni urednik »Kleine Zeitung« Genser kot obtoženec proti razsodbi prve instance. Medtem ko je senat priziv tov. Wutteja odklonil, je deloma ugodil prizivu obtoženca, da se pisanje okoli baje umorjenih vojakov ob Klopinjskem jezeru ne nanaša na tov. Wutteja in da v tretji ditvi, da je tov. Wutte dal partizanom svojo klet kot zapor na razpolago, ni videti nobenega nečastnega dejanja. Čeprav pomeni ta razsodba prizivnega senata za tov. Wutteja dejansko večje zadoščenje, kajti prva razsodba v tej točki ni bila popolnoma jasna in je dovoljevala še marsikatero domnevo, je tovrstno tolmačenje tozadevnega mazaštva »Kleine Zeitung« od strani prizivnega senata najmanj čudno, če ne popolnoma nerazumljivo. Večina bralcev »Kleine Zeitung« je razumela to mazaštvo le tako, kakor ga je razumel prvi sodnik, češ da je »Kleine Zeitung« z vsemi opisanimi dogodki spravila v zvezo tudi tov. Jožeta Wutteja. Toda vse kaže, da velja pri oceni mazaštva o Krvavi meji v »Kleine Zeitung« absolutno drugačno merilo za prizivni senat in drugačno merilo za prvo instanco. Ta proces je to po-

(Nadaljevanje na 8. strani)

VABILO

Smučarska sekcija Slovenskega športnega društva v Št. Janžu v Rožu vabi na

IV. mednarodne smučarske skoke v Rožu

ki bodo v nedeljo, dne 7. februarja 1954, ob 14. uri popoldne na 60-metrski skakalnici v Št. Janžu v Rožu.

Častno pokroviteljstvo te prireditve sta prevzela g. deželni glavar Ferdinand Wedenig in šef Urada za zvezo FLRJ g. legacijski svetnik Mitja Vošnjak

Ljubitelje športa vabimo, da se prireditve v obilnem številu udeležijo.

Izvršni odbor DFDL je zasedal

Celovec, dne 23. 1. 1954. Danes se je prvič sestal novoizvoljeni Izvršni odbor Demokratične fronte delovnega ljudstva in je po presoji situacije v posameznih občinah dvojezičnega ozemlja za vsako posamezno občino določil delo, ki naj zagotovi, da bo z narodno celoto povezano se čuteče naše ljudstvo v novih občinskih odborih prišlo čim bolj do veljave, še prav posebno z doslednim izvajanjem občinske politike v smislu smernic, ki jih je sklenil občni zbor DFDL.

Iz sekretariata DFDL.

V nedeljo vsi v Celovec na **Slovenski ples**

Sodelujejo:
Plesni orkester radia Ljubljana
Kmečki kvintet radia Ljubljana
Solista in baletni par Ljubljanske opere
Pevci z Gur pod vodstvom Pavleta Kernjaka

Gospodarske težkoče zaradi brezposelnosti

Na seji funkcionarjev deželne eksekutive Avstrijske sindikalne zveze, predsednikov strokovnih udruženj ter okrajnih sindikalnih odborov, ki je bila pretekli teden v Celovcu, je opozoril predsednik Herke na vznemirljivo dejstvo, da je nasproti okoli 84.000 zaposlenim delovnim silam na Koroškem nad 20.000 brezposelnih, kar pomeni, da je vsak peti delojemalec brezposeln. Nadalje je predsednik Herke navajal, da je postalo zaradi snežnih padavin v zadnjih dneh še okoli 3000 gozdnih in gradbenih delavcev brez dela.

Naloga deželne eksekutive Avstrijske sindikalne zveze kot interesne zastopnice delavcev in nameščencev bi bila, da opozarja odgovorne činitelje v deželi in državi na veliko nevarnost za notranji mir, ki je ogrožen zaradi naraščajoče brezposelnosti. Obseg potrošnje dobrin na Koroškem zaradi brezposelnosti nadalje pada. Obstoja sicer zagotovilo, da je za spomlad od države in dežele na razpolago več sredstev za produktivne namene, vendar kaže, da bodo dela iz teh virov v poznem poletju že prenehala. Koroška, ki je že od nekdaj v primeri z drugimi deželami prikrajšana, potrebuje več sredstev.

Predsednik Herke je podal nekaj praktičnih nasvetov, ki naj bi jih z resnobo obravnavali. Predlogi za znižanje brezposelnosti na Koroškem obsegajo:

1. Izvedbo novih velikih gradbenih del na Koroškem iz državnih sredstev.
2. Skrajšanje gradbenega časa na Mölltalski cesti, ki je predviden za štiri leta, na največ dve leti.
3. Izgradnja tujske industrije na Koroškem, posebno za zimsko-tujski promet z vključitvijo zadevnih področij.
4. Večje državne prispevke za socialno stanovanjsko gradnjo, ki ne bi poživljalo samo gradbenega sektorja, temveč tudi celotno gospodarstvo.
5. Hitrejšo izgradnjo naših energijskih projektov predvsem zimskega vodnega zbiralnika v Reisseck-Kreuzecku in dravske elektrarne v Kazazah.
6. Intenzivnejšo zagradnjo hudournikov in plazov in zaradi zaščite proti poplavam in plazovom pogozdovanje naših gozdov, ki so bili v zadnjih letih preveč izkoriščani.
7. Preskrbo več učnih možnosti za mladino.
8. V zvezi z razširjeno liberalizacijo povečan uvoz proti neutemeljenim in pretiranim stremljenjem izolacije.

Koroška je področje stiske in ne bi smela država z njo še nadalje ravnati tako mačehovsko. Deželna eksekutiva se obrača na zastopnike v državnem zboru in v zvezni vladi s prošnjo, naj Koroško pri vseh dotacijah primerno upoštevajo.

Zvezni poslanec Truppe je poročal o pričakovani liberalizaciji izvoza in uvoza ter o perečih vprašanjih zunanje trgovine. Zaradi večjih izvoznih težav in ostrejše konkurence v industriji bo v bodoče v Avstriji še bolj potrebno dvigniti kupno moč prebivalstva.

*

Konferenca predsednikov delavskih zbornic na Dunaju se je nedavno prav tako bavila z vprašanjem naraščajoče brezposelnosti in v zvezi s tem z nazadovanjem inozemske potrošnje. Zaradi visokega stanja brezposelnosti, ki je v letu 1953 znašalo povprečno 184.603 oseb in k temu še 5464 delavcev s skrajšanim delovnim časom, je po odračunanju pripadajočih podpor padla kupna moč za 1930 milijonov šilingov. Nazadovanje kupne moči je v letu 1953 nasproti prejšnjemu letu naraslo za 683 milijonov šilingov. Posledica tega stanja je, da se trgovina stalno pritožuje o nazadovanju odprodaje in prav tako se mora industrija omejevati pri izdatkih investicij za razširjenje svojih obratov. Nič manj pa ne prihaja zaradi padanja kupne moči v težave kmetijstvo, ki naraščajoče množine svojih proizvodov ne more v zadovoljivi meri v inozemstvu odprodati. Iz tega je razvidno, kako je važna čim številnejša zaposlitev vseh delovnih sil, ker zaradi brezposelnosti niso prizadeti samo brezposelni delavci, temveč vsi, ki so udeleženi pri gospodarstvu.

Republika Čile - dežela, ki se bori za lastne rudnike

Republika Čile (Chile, 742.000 km², 5,8 milij. prebivalcev), ki zavzema zapadna pobočja Andov in ozek primorski pas, obsega tri glavna področja: 1. južni ali gozdni Čile, 2. srednji ali kmetijski in 3. severni ali rudarski del, ki je — čeprav pustinja — daleč najpomembnejši in prispeva devet desetin k izvozu.

Prebivalci so skoraj vsi španskega porekla, službeni jezik je španski, v srednjem delu pa je precej razširjena italijanščina, dočim je v južnem delu slišati tudi nemščino. Dežela je razdeljena na 25 pokrajin, ki jim načeljujejo takoimenovani »intendanti«.

Socialne prilike — zlasti v rudarstvu — nosijo pečat brezobzirnega izkoriščanja. Možnosti za gospodarski razvoj so še velike, ker ima dežela bogate vodne sile in tudi ni brez premoga. Industrijska aktivnost je zaenkrat — v primerjavi s prirodnim bogastvom — dokaj skromna. V severnem delu države pridobivajo soliter (v pridobivanju le-tega je Čile prvi na svetu) in eno petino svetovne proizvodnje bakra. Vse te surovine obvlada danes kapital iz ZDA, kamor gre tudi skoraj ves izvoz. Nekaj je še tekstilne industrije, ki predeluje domačo volno in dalje prehrambene industrije. Čile je tudi važen producent mangana, premoga, cementa in železne rude. Medtem ko železniško omrežje v glavnem odgovarja potrebam zemlje, je cestno omrežje zelo slabo.

Lani v septembru je prebivalstvo volilo predsednika republike. Sodelovalo je več strank, tako radikali, vladina stranka, liberalna stranka, »Fronta naroda« ter Ibanjistična stranka, katere kandidat general Ibanjez je zmagal. Ta stranka pravzaprav združuje več političnih grup in je sestavljena iz najrazličnejših slojev. Združuje n .pr male posestnike, brezzemljaše, vaški in mestni proletarijat, uradnike in rudarje. Ibanjezu je uspelo dobiti tudi veliko število glasov žena, ki so tokrat prvič volile.

Kakor pri drugih malih državah, tako si tudi v Čileju velesile prizadevajo, da bi gospodarske težave male države čimbolj izkoristile za pritisk nanjo in za vmešavanje v njene notranje zadeve. Tako sedaj skušajo prisiliti Čile, da bi se zavezal, da se nikoli ne bo ukvarjal z mislijo o nacionalizaciji rudnikov bakra. V Čile so namreč nakopičene še velike količine — kakih 100.000 ton — neprodanega bakra. Čeprav je Čile privolil v pocenitev bakra, vendar ZDA kljub temu nočejo skleniti pogodbe, češ. da morajo Čilenci sprejeti tudi še druge pogoje, med njimi n. pr. da bodo opustili vse kar bi dovedlo do nacionalizacije rudnikov bakra, da ne bodo prodajali bakra Sovjetski zvezi, da Čile takoj reformira obdavčenje ameriških družb itd. Vsi ti pogoji so sprožili v senatu splošno ogorčenje. Pogajanja so prekinili, ker je bila večina mnenja, da se na osnovi takih polkolonijalnih pogojev ni mogoče pogajati. Seveda so jih Amerikanci takoj napadli kot protiameriško usmerjene. In to vse zato, ker niso hoteli sprejeti pogojev, ki so v interesu ZDA, nikakor pa ne v interesu Čile . . .

Vendar so Čileanci sedaj — spričo težkega gospodarskega položaja — znova popustili in sprejeli zahteve ZDA, da ne bodo nikoli prodajali bakra Sovjetski zvezi in državam njenega bloka. Upali so, da bodo s tem dosegli nadaljevanje pogajanj. Toda ZDA samo s to obljubo niso zadovoljne in pogajanj nočejo nadaljevati. Pravijo, da je možno skleniti pogodbo o čilskem bakru le, če bo Čile spremenil svojo politiko glede bakra ali

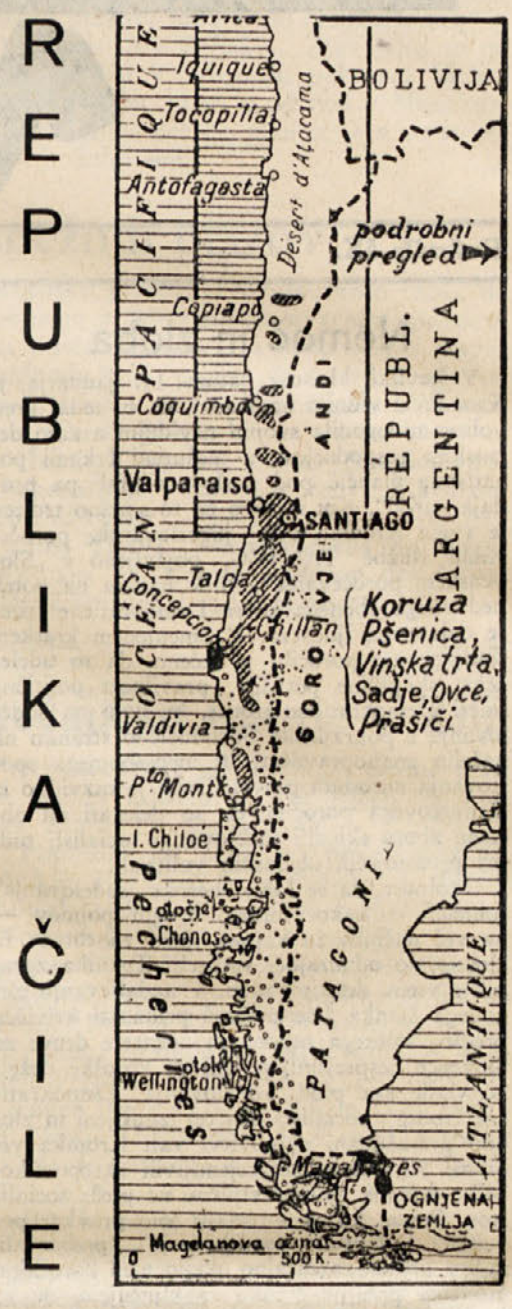

z drugimi besedami rečeno, Čile bi moral znatno znižati davke ameriškim družbam, ki izkoriščajo čilski baker. Amerikancem se nič ne mudi, saj počenjajo vse to v »želji«, da bi Čilu kar najbolj pomagali in pravijo, da dela čas zanje. Računajo namreč, da bo nadaljevanje sedanjega položaja prisililo Čile, da bo sprejel vse njihove t. j. ameriške pogoje. Glede Čileja Amerikanci kakor vse kaže zopet enkrat ravnajo pač po starih receptih »politike dobrega sosedstva« . . .

Ponemčevalna vloga krškega ordinariata

Ni naš namen, da bi v okviru tega prispevka podrobno naštevali vse mnogoštevilne župnije, v katerih žive pretežno Slovenci ali pa žive vsaj v precejšnjem številu in ki so bile v zadnjih dveh desetletjih zasedene po duhovnikih, ki slovenskega jezika ne znajo. Vsaj v grobih obrisih pa bomo navedli nekatere dekanije, v katerih je germanizacija »po verski liniji« najbolj izrazita.

Tako na primer spadata pod dekanijo Št. Andraž v Labotski dolini tudi župniji Labot in Št. Lorenc, ki sta do senžermenske mirovne pogodbe spadali pod dravograjsko dekanijo. V avstrijski monarhiji je bilo bogoslužje v obeh župnijah nemško in slovensko. Po plebiscitu 1920 pa je bilo uvedeno samo nemško bogoslužje, ker župniki na teh farah niso obvladali slovenskega jezika. To se je zgodilo kljub temu, da je krški šematizem za leto 1923 omenjeni župniji označeval kot nemško-slovenski.

Dekanija Velikovec obsega 15 župnij. Če izvzamemo dvojezične župnije Grebinj, Golovico in Velikovec, so vse ostale pretežno slovenske. Razen v Velikovcu in Grebinju so bile za časa monarhije vse ostale župnije zasedene po slovenskih duhovnikih in bogoslužje se je vršilo v slovenščini. Po plebiscitu je krški ordinariat zasedel župnijo Grebinj, v kateri je tvorilo slovensko prebivalstvo dve tretjini celokupnega prebivalstva, z nemškim duhovnikom, ki je odpravil slovensko bogoslužje. Danes so v velikovški dekaniji že redki župniki slovenske narodnosti. Na mnogih župnijah te dekanije je krški ordinariat namestil nemške duhovnike, od katerih obvladajo slovenščino samo nekateri. Knezoškofijski ordinariat bo sam najbolje vedel, od katerega slovenskega župnika je tekom 1952. leta zahteval, da se vpelje nemško cerkveno petje, sklicujoč se pri tem na podatke ljudskega štetja od 1. junija 1951. leta.

Pa tudi v dekaniji Dobrla ves, ki šteje 14 župnij in je teritorialno največja slovenska dekanija, se začenja čutiti ponemčevalno stremljenje. Ordinariat je potrpežljivo gledal, kako je na primer v župniji Galicija bivši župnik Josip Komar po zlomu nacifašizma odpravil slovensko bogoslužje in uvedel samo nemško. Slično je s pristankom ordinariata storil župnik Josef Hanisch v Mohličah. Le-ta je na tej fari uvedel nemško-slovensko bogoslužje, dasi je bila fara popolnoma slovenska in se je do njegovega prihoda 1932. leta vršilo bogoslužje izključno v slovenskem jeziku.

Slično usodo, kakor večina ostalih slovenskih dekanij, je doživela tudi dekanija Tinje. Do 1918. leta so bili na vseh župnijah nameščeni slovenski duhovniki in se je zaradi tod živečega slovenskega prebivalstva vršilo tudi bogoslužje v slovenščini. Po plebiscitu pa je celovški ordinariat na šestih župnijah te dekanije postavil nemške duhovnike, ki so po vsem odpravili slovensko bogoslužje in ki se niso potrudili, da bi se vsaj kolikor toliko priučili jezika svojih vernikov. Danes se opravljajo slovenski cerkveni obredi le še v 7 župnijah v tej dekaniji. Ali z drugimi besedami: vse druge fare je ordinariat zasedel po duhovnikih, od katerih komaj dva za silo obvladata slovenski jezik. Nasprotno pa ordinariata prav nič ni motilo, če je župnik Walter Köberl po zlomu nacifašizma v Št. Tomažu rohnel s prižnice proti odredbi v dvojezičnem šolstvu in pouku slovenščine v ljudski šoli.

Po šematizmu krške škofije šteje dekanija Celovec-okolica 15 župnij. Šematizmi krškega ordinariata so označevali župnije z ozirom na narodnost, kakor sledi:

Šematizem za leto 1870		1914	1922
župnija Breza	slovenska	nemško-slovenska	nemška
„ Čejnče	slovenska	nemško-slovenska	nemško-slov.
„ Dholica	slovenska	slovensko-nemška	slov.-nemška
„ Hodiše	slovenska	slovenska	slovenska
„ Otok	slovenska	slovenska	slovenska
„ Poreče	slovenska	nemško-slovenska	nemško-slov.
„ Škofiče	slovenska	slovenska	slovenska
„ Vetrinj-Zakamen	slovenska	slov.-nemška	slov.-nemška
„ Blatograd	nemško-slov.	nemška	nemška
„ Gospasveta	nemško-slov.	nemško-slov.	nemško-slov.

Po plebiscitu je krški ordinariat zasedel župnije Breza, Čanjče, Poreče in Gosposveto z nemškimi duhovniki, ki so odpravili slovensko bogoslužje in se niso hoteli priučiti slovenskega jezika. Na Gosposveti je ostal kot Slovenec edino kanonik Feinig. Prav tako je po zlomu nacifašizma škofijski ordinariat namestil na župniji Otok nemškega duhovnika, ki je odpravil slovensko bogoslužje. Enako se je zgodilo z župnijo Poreče ob Vrbskem jezeru, kamor je ordinariat po 1925. letu imenoval duhovnika, ki ni zmožen slovenskega jezika. V Trnji vesi nad Celovcem je ordinariat sodeloval tudi pri ustanovitvi misijonišča, v katero so naseljeni duhovniki izključno iz rajha in ki nastavljeni na slovenske fare uvajajo nemško bogoslužje. Prepričani smo, da žive v župniji Vetrinj-Zakamen še nekateri izmed Slovencev, ki so se 1924. leta obrnili na svojega župnika s prošnjo, da naj se pri bogoslužju ozira tudi nanje in poskrbi za slovensko pridigo. Toda on jih je zavrnil. V dekaniji Celovec-dežela sta samo še na župnijah Hodiše in Škofiče slovenska duhovnika, medtem ko je celovški ordinariat na večino drugih far postavil duhovnike, ki slovenščine ne znajo, pač pa zato toliko bolj vneto izpolnjujejo zamisel o »prirodnem« vraščanju enega naroda z drugim tudi na cerkvenem področju.

(Se nadaljuje)

Tako si zamišljajo rešitev šolskega vprašanja

(Konec)

Število volilnih upravičencev znaša 60 odstotkov celotnega koroškega prebivalstva. Ni mogoče uvideti, zakaj naj bi bilo to razmerje na spodnjem Koroškem drugačno kakor na ostalem ozemlju dežele. Torej bi bilo moralo 25.251 Koroščev voliti leta 1949 slovenske stranke. Ker pa je od teh dejansko samo nekaj več kot četrti del oddal slovenske glasove, se sme pač smatrati, da je večji del slovensko ali vindiš govorečega prebivalstva volil avstrijske stranke. Če sedaj slovenske stranke na Koroškem trdijo, da je število Slovencev bistveno večje kot po podatkih ljudskega štetja, bi iz pravilnosti trditve sledilo, da so si slovenske narodne stranke priborile mnogo manj kot četrtino koroških slovenskih glasov. To pomeni, da dejansko avstrijske stranke zastopajo večino prebivalstva, ki si ga laste Slovenci, in ne narodne stranke. Ta dilema je za slovenske stranke nerešljiva.

Na Koroškem obstojajo močne slovenske organizacije, katerih pomen ni na političnem področju. Obstoji izrecno dobro vodena kulturna organizacija Slovencev, ki razpolaga z znatnimi sredstvi in v kateri obe politični skupini deloma sodelujeta. Obstoji slovenska Kmečka zveza, predvsem pa obstoje slovenske kmetijske zadruge, ki so sorazmerno s prebivalstvom velikega pomena in ki so deležne tudi finančne podpore kmetijskih zadrug v Ljudski republiki Sloveniji. Reči se pač sme, da je pretežna večina koroških Slovencev brezpogojno zvesta državi in da je svoje zastopstvo iskala in našla pri avstrijskih strankah.

Nemci na Koroškem so deloma v opoziciji

proti dvojezičnemu šolstvu in zahtevajo, da se delno odpravi. Politični razlogi, ki so privedli do tega, so bili že razloženi. Resno je treba jemati ugovore kulturnega značaja, ki jih postavljajo z nemške strani proti dvojezičnim šolam. Pri tem je miselni potek naslednji: Če se morajo Slovenci učiti nemščino, pomeni to, da se jih s tem sprejme v bogato kulturno življenje osemdesetmilijonskega naroda, da se torej odpre nemško govorečim Slovencem dejansko pomemben del evropskega sveta. Nemec pa, ki je s svoje strani prisiljen, da se uči slovenščine, pridobi s tem jezik malega naroda, ki ima v Evropi komaj dva milijona ljudi. S tem nikakor ni povezana sodba o kulturnem stanju slovenskega naroda, ki dejansko daleč presega njegovo številčno pomembnost.

Nemci so torej mnenja, da je dobiček iz priučitve slovenskega tujega jezika za Nemca izredno majhen in da bi bili Slovenci, ki se morajo učiti nemščino, v bistveno boljšem položaju. Takšnih argumentov ni mogoče popolnoma preslišati, čeprav je treba tudi ugotoviti, da je medsebojna sorodnost slovanskih jezikov večja kot morda germanskih ali romanskih; da si torej človek, ki res dobro obvlada slovenščino, razmeroma lahko pridobi znanje drugih slovanskih jezikov.

Slovenci pa so slovanski narod,

ki je soseden Koroški. Pri tem se lahko pokaže na to da se samo na mejah Koroške dotikajo velike jezikovne skupine Germanov, Slovanov in Romanov. Priučitev sosednega jezika je cena, ki jo je prebivalstvo Koroške pripravljeno plačati za dobrososedsko razumevanje.

Upati je, da je s tem mogoče doseči zadovoljitev slovenskih želja. Na žalost sta se dosedaj obe slovenski stranki izogibali predaji programov, iz katerih bi bilo razvidno, kaj so pravzaprav njune zadnje zahteve. Politika zahtev Slovencev, ki se stoletja izvaja v deželi, je prinesla doslej Slovencem prav tako malo sadov kot nemškemu prebivalstvu Koroške.

Vsako sožitje med ljudmi terja vedno od obeh delov obzir, žrtve in takt. To se pričakuje tudi od prebivalstva Koroške.

Deželna vlada se je odločila predložiti koroškemu deželnemu zboru osnutek zakona o dvojezičnih šolah na Koroškem. Na njegovem temelju se zmanjša število dvojezičnih šol v primeri z odredbo iz leta 1945. To je slučaj povsod tam, kjer

Motivno poročilo k osnutku zakona

se zdi to potrebno vsled neznatnosti dela prebivalstva, ki se mu pouk slovenščine lahko prisoja. Ne glede na to pa se bodo raztezale dvojezične šole tudi v bodoče od Zilje do vzhodne meje Koroške. Treba se je bilo izogniti temu, da bi v bodoče niže organizirane šole nadomestile večrazredne, da ne bi bil s tem ogrožen učni uspeh.

Naslednje šole, ki so bile doslej vodene dvojezično, naj bi postale sedaj enojezično nemške:

Politični okraj Šmohor: Št. Pavel na Zilji, Št. Štefan na Zilji.

Politični okraj Beljak-okolica: Podkloštter, Št. Lenart pri sedmih studencih, Vrata-Megvarje, Št. Jurij na Zilji, Črešnje v Zilji, Čajna, Čače, Brnca, Lipa, Marija na Zilji, Vrba, Skočidol, Diča vas.

Politični okraj Celovec-okolica: Podkrnos, Borovlje, Golšovo, Žihpolje, Ribnica, Vabnja vas, Grabštanj.

Politični okraj Velikovec: Sinča vas, Št. Jurij na Vinogradih, Tinje, Velikovec 1 in 2, Mali Št. Vid, Slovenji Šmihel.

Skupno bo v razmerju do števila prebivalstva ozemlje dvojezičnih šol zmanjšano za 38,7 odstotka.

Pripombe

k posameznim paragrafom osnutka zakona:

K § 1: Potrebne obrazložitve so bile podane na koncu uvoda.

K § 2 (1): Ta formulacija odgovarja pedagoškim izkušnjam. Pouk je dvojezičen. V prvih treh šolskih letih mora otrok položiti temelje za oba jezika.

(2): S to določbo je zagotovljena temeljita priučitev državnega jezika. Za slovenske otroke se opravlja zdaj slovenski pouk za nadaljnjo izobrazbo v materinskem jeziku. Zadnji stavek tega paragrafa pomeni kompromis v prid pravici staršev. Vprašanje ostane, če je to mogoče vskladiti z načeli dvojezičnosti.

(3): Upošteva stališče Cerkve. Naj bo omenjeno, da je stala Cerkev v prejšnjih časih bistveno bolj jasno na slovenskem stališču, kot stoji danes. V splošnem se lahko govori o nevtralnosti dušnega pastirstva v tem vprašanju. V posameznih krajih seveda so ostale želje še odprte, vendar kaže, da je tako, kot da bi tu moral biti državi poseg zabranjen.

K § 3: Tudi v šolah, ki sedaj izpadejo iz dvojezičnosti, je treba skrbeti za to, da se slovenske otroke v zadostni meri poučuje v njihovem materinskem jeziku. Ta koncesija odgovarja kompromisu § 2 v prid nemškim otrokom.

K § 4: Po teh določilih se omogoča tudi na glavnih šolah za otroke, ki so se udeleževali pouka slovenščine, nadaljnja izobrazba.

K § 5: S temi določbami naj bi bilo poskrbljeno za ustrezne kvalificirane učitelje.

OSNUTEK ZAKONA

Zakon z dne . . . . . o ureditvi dvojezičnega pouka na javnih ljudskih šolah in jezikovnega pouka na javnih glavnih šolah in srednjih šolah Koroške.

Koroški deželni zbor je sklenil:

§ 1

V naslednjih krajih zvezne dežele Koroške se vodijo ljudske šole dvojezično, to je nemško in slovensko:

Politični okraj Šmohor: V šolskih okoliših Brdo in Melviče občine Brdo ter v šolskih okoliših Goriče in Blače istoimenskih občin.

Politični okraj Beljak-okolica: V šolskih okoliših Št. Ilj občine Loga vas, Bistrica na Zilji istoimenske občine, Loče, Malošče občine Bekštanj, Gorje v Zilji občine Straja vas, Kostanje in Ledenice istoimenskih občin, na Dravi občine Marija na Zilji, Rožek istoimenske občine ter v šolskih okoliših Št. Jakob v R., Podgorje in Podrožčica občine Št. Jakob v R. in v Domčalah občine Vernberk.

Politični okraj Celovec-okolica: V šolskih okoliših Za Vrhom, Bistrica v R. in Sveče občine Bistrica v R., Kapla na Dravi in Bajtiše občine Borovlje, Hodiše v istoimenski občini, Kotmara vas in Bilčovs v istoimenskima občinama, Medgorje, Radiše, Šmarjeta v R. in Škofiče v istoimenskih občinah, Glinje v občini Medborovnica, Št. Janž v R. v občini Svetna vas, Brodi in Slovenji Plajberk v občini Slovenji Plajberk ter Sele v istoimenski občini.

Politični okraj Velikovec: V šolskih okoliših Pliberk istoimenske občine, Djekše in Kneža občine Djekše, Dobrla vas in Kazaze občine Dobrla vas, Železna Kapla istoimenske občine, Šmihel nad Pliberkom v občini Bistrica, Galicija, Apače in Mohliče v občini Galicija, Globasnica v istoimenski občini, šolska okoliša Grebinj in Krčanje v občini Grebinj, Vovbre v istoimenski občini, Potoče in Suha v občini Libeliče, Zg. Libuče in Šmarjeta pri Pliberku v občini Libuče, Božji grob, Vogrče in Komelj v občini Blato, Ruda, Spodnja vas in Lipica v občini Ruda, Škocijan in Št. Primož v občini Škocijan, Št. Peter na Vašinjah, Žvabek, Žitara vas in Št. Lipš nad Ženekom v občini Žitara vas, Obirsko, Lepena, Remšenik in Bela v občini Bela, Šmarjeta in Srednje Trušnje v občini Važenberk.

§ 2

(1) V dvojezičnih šolah (§ 1) se opravlja pouk v prvih treh šolskih letih v enaki meri v nemškem in slovenskem jeziku.

(2) Od četrtega šolskega leta naprej se opravlja pouk v nemškem jeziku, vendar se morajo v četrtem šolskem letu opravljati štiri, v naslednjih šolskih letih tri ure v slovenskem jeziku.

(3) Verski pouk se poučuje na vseh šolskih stopnjah dvojezično.

§ 3

Deželni šolski svet lahko dovoli slovenskim otrokom, ki bivajo v krajih, kjer ni dvojezične šole, obisk najbližje dvojezične šole.

§ 4

Na glavnih šolah političnih okrajev Šmohor, Celovec-okolica, Beljak-okolica in Velikovec in na eni deški in dekliški glavni šoli v mestih Celovec in Beljak, dalje na nižji stopnji dveh srednjih šol v Celovcu in ene srednje šole v Beljaku je za tiste otroke, ki so se najmanj tri leta udeleževali dvojezičnega pouka, slovenščina s tremi urami na teden v vsakem razredu obvezen učni predmet.

§ 5

(1) Šolski vodje na dvojezičnih ljudskih šolah in definitivne učne moči, ki se uporabljajo na nižji in srednji stopnji navedenih šol, morajo imeti učno usposobljenost za nemški in slovenski učni jezik na ljudskih šolah. Provizorične učne moči morajo imeti vsaj zrelostni izpit za slovenščino kot učni jezik.

(2) Za izobrazbo učnih moči za dvojezični pouk na ljudskih šolah in slovenski jezikovni pouk na ljudskih in glavnih šolah je treba na učiteljiščih (za fante in dekleta) na Koroškem poskrbeti za pouk v slovenskem jeziku. Učni načrt določi z odredbo zvezno ministrstvo za pouk. Učenci, ki so se udeleževali tega pouka, končajo študij s položitvijo zrelostnega izpita v »slovenskem učnem jeziku« in prejmejo zrelostno spričevalo, ki jih označi za sposobne tudi za provizorično nastavitev kot učitelje na avstrijskih ljudskih šolah s slovenskim učnim jezikom.

§ 6

Neposredno nadzorstvo nad dvojezičnimi ljudskimi šolami in slovenskim jezikovnim poukom na glavnih šolah morajo vršiti šolskonadzorni uradniki, ki imajo učno usposobljenost za slovenščino kot učni jezik.

§ 7

Za dvojezični pouk na prvih treh šolskih stopnjah in za slovenski jezikovni pouk na 4. do 8. šolski stopnji je treba natisniti ustrezne učne knjige.

§ 8

Na eni splošni javni srednji šoli v Celovcu se morajo voditi paralelni razredi za slovenske otroke. Zvezno ministrstvo za pouk določi z odredbo, kateri predmeti se poučujejo v slovenskem in kateri v nemškem jeziku.

§ 9

(1) Ta zakon postane pravomočen z začetkom meseca, ki sledi objavi skladnega zveznega zakona.

(2) Odredbe na podlagi tega zakona se lahko izdajo že od dneva naprej, ki sledi objavi skladnega zveznega zakona; toda pravomočne postanejo šele s tem zakonom.

§ 10

Izvedba zakona je poverjena, v kolikor je izvedba zvezna stvar, zveznemu ministrstvu za pouk, v kolikor je izvedba deželna stvar, Koroški deželni vladi.

Železnice čez gorske masive

Na 40 km dolgi progi je pred 128 leti v Angliji med Stockholmom in Darlingtonom stekla po železnih tirnicah prva parna lokomotiva Bila je »Lokomotion« Jurija Stephensona v službi javnega prometa. Vlekla je 34 vozov s 450 potniki ter 90 ton tovora s hitrostjo 19 km. Nepregledna množica je prisostvovala temu edinstvenemu trenutku. Nobeden pa ni slutil, da bo iz teh 40 km železniškega tira nastala železniška mreža, ki bo v kratkem prepredla ves svet in narastla na skupnih 1,400.000 km. Ta ogromna železniška linija bi lahko 35-krat ovila zemeljsko oblo okrog ekvatorja in bi mogli iz teh tirov napraviti skoraj štiritirno progo med zemljo in mesecem.

Z lokomotivo so vozili samo po ravnini in so vagone vlačili navkreber ter jih spuščali spet navzdol po vsaki vzpetini s pomočjo stalnih lokomotiv. Nihče ni slutil, da bodo lokomotive tako izpopolnili, da bodo z lastno silo premagovale vedno večje višine in še vlekle nekajkratno svojo težo kot tovor seboj. Še Ghega, znani graditelj prve gorske železnice čez Semmering, se je moral do leta 1848 trdo zavzemati, da je prodrl s svojo zamislijo, da bo lokomotiva z lastno silo s pomočjo tenja med kolesi in tirnico vlekla sebe in tovor navkreber na vzponu 25 promil. Ing. Ghega je zmagal in prvič je leta 1854 parna lokomotiva brez posebnih pripomočkov samo z izrabo trenja dosegla višino 895 metrov nad morjem.

Od tedaj se vzpenja parna lokomotiva vedno više in premaguje z adhezijo še večje vzpone kakor 25 promil, ki velja pri nas kot maksimalni vzpon.

Pri lokalnih in ozkotirnih železnicah so vzponi še večji: v Jugoslaviji, na progi Čuprija-Senjski Rudnik je dosežen vzpon 45 promil, drugod pa celo od 50 do 82 promil. Zadnji vzpon pri železnici Boco de Monte Teodosia v Braziliji je največji, kar jih je premagala parna lokomotiva z adhezijo.

Toda z električnimi lokomotivami in električnimi vozovi cestnih železnic premagujemo še večje vzpone: v Franciji na progi Le Havre—Sant Marie 115 promil in v Lozani največji do sedaj uporabljeni vzpon na adhezijski železnici 127 promil.

Nekatere nadmorske višine, ki so jih že dosegle adhezijske železnice še navajamo: 895 m na Semmeringu. 1296 m v predoru skozi Mont Cenis, 2333 m v Guatemali. V Sloveniji je najvišja točka železnice blizu državne meje na razvodju pri Planici, in sicer 853 m.

Zobate železnice se vzpenjajo seveda še do vse večjih višin. Teh železnic ima zelo mnogo gorata Švica z najbolj razvitim tujskim prometom.

Prvenstvo v Evropi pa ima znana železnica na Jungfrau v Švici — doseže namreč višino 4093 m. Amerika seveda ne zaostaja: na vrh Pikes Peak v državi Colorado (ZDA) vozi normalnotirna zobata železnica s parnim pogonom do višine 4312 m.

Toda vrnimo se k adhezijskim železnicam, ki prodrejo v še večje višine kakor zobata železnica. Poglejmo po svetu. Avstralija nima visokoležečih železnic. V Aziji se vzpne ozkotirna železnica 2250 metrov in zaostaja za 6 m za evropskim prvakom. V Afriki je najvišja točka 2785 metrov na 940 kilometrov dolgi ozkotirni progi metrske širine Kenya—Uganda v Britski Vzhodni Afriki.

V Južni Ameriki je več železnic speljanik v višini nad 3200 do 4300 m čez prelaze gorovja Ande. Najvišja je v državi Peru. Iz pristanišča Callao (Lima) se vije in se vzpenja čez Ande, ki jih prekorači v najvišji točki 4781 m, v 1200 m dolgem predoru. Na dolžini 1600 km premaga višino 4628 m.

O nastanku plazov in o zaščitnih ukrepih

V vseh listih smo pred dnevi brali o strašnih katastrofah, ki so jih v alpskih področjih povzročili plazovi. Tudi naš list je na kratko poročal o dogodkih, ki so strahotno prizadeli toliko ljudi. Zanimalo pa nas bo še nekoliko več o teh pogosto usodnih prirodnih pojavih, zato nekaj vrstic iz tega področja, ker na srečo pri nas gorska naselja niso tako ogrožena.

V planinah nakopiči ponekod burja toliko snega, da se ne more dolgo obdržati. Gore se otresajo snežnih zametov in plazov, ko začne sneg kopneti in ko v mrzlih nočeh dobiva tenko ledeno skorjo. Snežni plazovi nastanejo nekako tako, kakor kepe ali grude snega, ki se vale z naših streh. Na vrhu se premakne kepica snega, začne se valiti in njena prostornina hitro narašča. V planinah so plazovi včasih ogromni, da rušijo pred seboj vse, da odnašajo gozdove in hiše. Zelo majhni so lahko povzročitelji plazov. V skalah kje skočil planinski zajec ali gams, večkrat zadostuje tudi strel iz lovske puške ali pritisk vetra, pa se začne sneg valiti v dolino. S hitrostjo 180 m v sekundi drve včasih snežne mase. Izpod njih lete na vse strani ostanki podrtih hiš in dreves. Na prelazu Gemi blizu Berna v Švici so leta 1895 leteli izpod velikanskega snežnega plazu deli živalskih in človeških teles. V ogroženih krajih vedo ljudje za pota, po katerih drve plazovi in zato tam ne grade hiš. Zgodi se pa, da včasih ubere snežni plaz nepričakovano drugo pot in v takih primerih se pripete lahko velike nesreče.

Naravno je, da se človek brani snežnih plazov in že od nekdaj so gradili zaščitne zidove. V novejšem času grade snegolome v obliki trikotnikov in tako skušajo odvrniti plazove od človeških naselij in gozdov. Tudi gozdovi, če jim niso izpostavljeni tako, da plaz drevesa podre in jih odnese, služijo zaščiti. Namen dejavne zaščite je preprečiti kopičenje snega. Ko zapade sneg, ponekod snežne zamete razbijejo z razstrelivom, v Švici imajo že od nekdaj strokovnjake, ki pozimi opazujejo snežne zamete visoko v gorah in takoj obveščajo pristojne oblasti, ko opazijo le najmanjšo nevarnost, da bi se začel sneg valiti v doline. V obrambni službi je tudi institut za proučevanje snega. Znanstveniki proučujejo plastičnost, gostoto in vezljivost snega pri raznih temperaturah. Proučevanje snežink pod mikroskopom kaže, da nastajajo med naglo kristalizacijo v zraku drobne čipkaste zvezdice in iglice, počasna kristalizacija pa daje masivne snežinke v obliki kratkih stolpičev.

Pogreba žrtev plazov v Montafonski dolini so se udeležili tudi trije olimpijski zmagovalci Stein Eriksen, Henri Oreiller in Otmar Schneider ter položili vence v imenu mednarodne smučarske elite, ki je bila zbrana v Schrunsu. (AND)

Z naše knjižne police

V zadnjem času se je izbira knjig v naši knjigarni zelo povečala. Prepričani smo, da bi večini naših čitateljev mogli ustreči.

Naši najmlajši bi se gotovo razveselili slikanic kot so: »Zajček Bežek-zajček Skok«, »O goskici, ki se je učila peti«, »Slike in pesmi o živalih« in drugih.

Za starejše bralce pa je izbira prav pestra. Na zalogi imamo mnogo del pisateljev, ki jih mnogi že poznate. Med njimi so dela Josipa Jurčiča, Ivana Tavčarja, Fr. Ks. Meška, F. S. Finžgarja, Prežihovega Voranca ter mnogih drugih. Za ljubitelje poezije je tudi nekaj poezij Prešerna, Gregorčiča, Levstika ter drugih. Priporočljiva je tudi lepo urejena zbirka narodnih pesmi.

Med našimi bralci pa imajo mnogo prijateljev tudi »Slovenske večernice«. Na zalogi imamo tudi starejše letnike, od 1892. leta naprej.

Poskrbeli pa smo tudi za naše gospodinje, ki bi prav gotovo vedno rade čim bolje postregle svojim možem. Prav pri tem pa jim mnogo lahko pomaga odlična knjiga S. M. Felicite Kalinškove: »Slovenska kuharica«.

Ob priliki, ko boste imeli opravke v Celovcu, nas obiščite v slovenski knjigarni »Naša knjiga«, Wulfengasse 15.

Televizija naglo napreduje

Po statističnih podatkih je danes že 54 držav na svetu, ki so pričele s televizijskimi oddajami. Od teh obstoje v 43 državah redne oddaje, medtem ko so v ostalih 11 državah oddaje trenutno le še poskusne. Poleg tega pa je tudi še 30 držav, ki se pripravljajo na to, da bi uvedle televizijski program.

Doslej imajo največ televizijskih oddajnih postaj seveda v Združenih državah Amerike, in sicer 224. Dve postaji delujeta v Kanadi, medtem ko jih ima Mehika tri; razen tega imajo televizijo tudi v Kubi.

Evropa je doslej še precej v zaostanku. Anglija in Nemčija se trenutno lahko ponašata vsaka s petimi postajami, Holandija pa ima v prometu dve oddajni postaji.

Enotna izkaznica za evropske kulturnike

Meseca junija tega leta bodo prvič izdale nekatere evropske države (Belgija, Francija, Holandska, Italija, Luksemburška, Norveška, Posarje, Švedska in Turčija) posebne mednarodne kulturniške izkaznice, na podlagi katerih bodo imeli lastniki teh izkaznic v vseh navedenih državah neoviran dostop v vse kulturne ustanove pod posebno ugodnimi pogoji.

Dr. Mirko Rupel: 8

SLOVENSKI JEZIK

Morda bo kak radovednež vprašal, kako to, da so nastale take težave pri izreki črke *l*. To nam lepo pojasni zgodovina našega jezika. V prvotni slovenščini so govorili navadni *l* pred *i* in *e* (lipa, lep), drugod pa tako imenovani trdi ł, kakor ga ima še danes ruščina (šła, słovo, łuč, sołza, dał). Najprej se je trdi ł spremenil pred samoglasniki: v koroščini in gorenjščini je nekako v 16. stoletju dal *w* (šwa, shovo, wuč), drugod je dal navadni *l* (šla, slovo, luč); pred soglasniki in na koncu besede pa je dal skoraj v vseh narečjih *w*. Trubar je govoril *šla*, toda d a ł; oboje je pisal enako, z isto črko. Tak način pisave je ostal, čeprav so pozneje govorili *šla*, toda *daw*.

Včasih slišimo kakega starejšega človeka, ki bere na *l*: dal, rekel, govoril, kakor da bi bilo napisano dalj, rekelj, govorilj. Pred kakimi sto leti so se namreč spomnili, da bi brali tako, kakor je napisano, misleč, da je tako lepše in imenitneje že zato, ker je bilo drugače, kakor je govoril preprosti človek, delavec in kmet. Brali in govorili so torej, kakor se nikoli nikjer ni govorilo. Proti taki umetni govorici so šli še pred prvo svetovno vojno v boj naši najboljši pesniki in pisatelji. Znano je, kako je osmešil »elkanje« Ivan Cankar v svojem življenjepisu (Moje življenje) s tisto »jedelj pomaranča«. Tudi Oton Župančič se je bojeval z besedo in peresom zoper nenaravno izreko. Seveda je zmagalo, kar je bilo pravilno, in danes slišimo branje na *l* samo še pri kakšnem starejšem človeku, ali pri otrocih in tistih, ki niso vajeni knjige, pa razbirajo, če že morajo brati, črko za črko.

lj, nj

Izgovor teh dveh skupin dela preglavice marsikateremu Slovencu, zakaj *lj* in *nj* sta skoraj zmeraj znamenje za enoten mehki glas (mehki *l* in mehki *n*), ki so ga nekoč poznali vsi Slovenci, a ga danes imajo v svojem narečju samo Kraševci, Bohinjci in Belokranjci. Ker potemtakem večina Slovencev mehkega *lj* in *nj* ne zna izgovarjati, velja za knjižni izgovor naslednje pravilo:

1. Glasovni skupini *lj* in *nj* se izgovarjata pred samoglasniki razločno v obeh sestavnih delih, torej l+j, n+j: *ljub, ljudje, valjati; njen, menjati, sanjati.*

2. Pred soglasniki in na koncu besede se pri *lj, nj* drugi del (j) ne izreka, zato pa se trudimo, da bi prvi del (l, n) bil mehek in jasen glas, kar dosežemo z izrazito, krepko izreko: *boljši, uljnjak, prijatelj, kašelj; gorenjski, manjši, ogenj, konj, semenj.*

Izogibati se je treba izreki *kon* ali *kojn, kranski* ali *krajnski* namesto *konj, kranjski.*

r

Glas *r* izgovarjamo na dva načina: trese se jezična konica ali pa jeziček. Prvi način je pri Slovencih najbolj razširjen; ponekod, n. pr. v Rožu, v Kropi in ob narodnostni meji na Štajerskem, pa izgovarjajo *r* z jezičkom. Za zborno izreko je najbolj prikladen *r*, izgovorjen z jezično konico, vendar ga bo težko izrekel tisti, ki ga nima od doma.

Pri samoglasnikih smo povedali, da je tudi *r* lahko samoglasnik. To je tisti *r*, ki stoji na začetku besede pod poudarkom (rž, rt, rjast) ali pa med dvema soglasnikoma (smrt, trta, mrtev, dobršen, ogrski). V zborni izreki ga izgovarjamo kot *ər*, torej *erž, smart* itd.

Soglasniške skupine

V grlu imamo med gibljivimi hrustanci dve prožni gubi — glasilki; z njima odprtino sapnika večamo ali manjšamo ali tudi zapiramo. Kadar se glasilki toliko približata druga drugi, da delata ozko razo, ju zračni tok, ki prihaja iz pljuč, potrese: tako nastane zven. Zato imenujemo glasove, pri katerih se glasilki treseta, z v e n e č e, druge pa n e z v e n e č e. Zveneči so samoglasniki in soglasniki b, d, g, z, ž . . ; nezveneči pa so soglasniki p, t, k, s, š, c . . .

V soglasniških skupinah se v izreki sprednji soglasnik prilikuje naslednjemu: zveneči pred nezvenečim postane tudi sam nezveneč, nezveneči pa postane pred zvenečim zveneč.

Pisano *vrabci* se izgovarja *vrapci*, ker se v skupini *bc* zveneči *b* v govoru priliči nezvenečemu *c* in postane nezveneč *(p);* tako se tudi *gladka, zvezki* izreka *glatka, zveski.*

Pisano *glasba* se izgovarja *glazba*, ker se v skupini *sb* nezveneči *s* v govoru priliči zvenečemu *b* in postane zveneč *(z);* tako se tudi *svatba, kdo* izreka *svadba, gdo.*

Na prilikovanje ni treba pri izreki posebej paziti, ker je naravno dano. Tu naj opozorim le na izreko predlogov *s, z* in *k, h.*

Predlog *s* pišemo in izrekamo pred besedami, ki se začenjajo z nezvenečim, predlog *z* pred besedami, ki se začenjajo z zvenečim soglasnikom ali s samoglasnikom: *s teto, s silo — z desnico, z zvezdo, z očmi.* Predlog moramo izgovarjati skupaj z naslednjo besedo, ne pa zase, torej *steto, ssilo (ss* = dolgi *s), zdesnico, zzvezdo (zz* = dolgi *z), zočmi.* Napačna je izreka *sə teto, zə desnico.*

Predlog *k* pišemo pred samoglasniki in pred soglasniki, le pred *k* in *g* se piše *h*: k očetu, k postaji, k besedi — h kovaču, h gospodinji. Izgovor pa se ne sklada zmeraj s pisavo; namesto pisanega *k* izgovarjamo *h* pred *p* in *t* (k postaji, k teti — izg. *hpostaji, hteti*) in *g* pred *b* in *d* (k besedi, k dekletu — izg. *hbesedi, hdekletu).* Napačno je izgovarjati *kə očetu, kə postaji; kə besedi.*

(Nadaljevanje prihodnjič)

KOLEDAR

Petek, 29. januar: Frančišek S.
Sobota, 30. januar: Martina
Nedelja, 31. januar: Janez Bosko
Ponedeljek, 1. februar: Ignacij
Torek, 2. februar: Svečnica
Sreda, 3. februar: Blaž, škof
Četrtek, 4. februar: Andrej

SPOMINSKI DNEVI

29. 1. 1573 Začetek kmečkega upora pod vodstvom Matije Gubca — 1860 Rojen ruski pisatelj Anton Pavlovič-Čehov — 1866 Rojen francoski pisatelj Romain Rolland — 1944 Italijansko letalo se je zrušilo na poslopje Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani in je ogenj uničil 60.000 knjig.
30. 1. 1736 Rojen fizik James Watt — 1933 Fašizem na pohodu — Hitler je postal nemški kancler.
31. 1. 1797 Rojen skladatelj Franz Schubert.
2. 2. 1804 V Šumadiji se je začel prvi srbski upor proti Turkom — 1864 V Ljubljani je začel izhajati Vilharjev politični list „Naprej", ki ga je urejeval pisatelj Fran Levstik — 1890 Umrl v Starem trgu pri Slovenj Gradcu Davorin Trstenjak.
3. 2 1758 Rojen v Zgornji Šiški v Ljubljani pesnik Valentin Vodnik.

Bilčovs

O opravičenem prizadevanju za elektrifikacijo Bilčovsa, Zgornje Vesce in okoliških vasi smo že pisali. Dozdaj te koristne naprave modernega napredka pri nas še ni, čeprav v mnogih krajih z električno energijo lahko razsipajo. V naših vaseh si moramo še vedno pomagati s smrdljivimi petrolejkami in smo prikrajšani za pridobitve moderne tehnike, ki jo omogoča električna energija. Samoumevno je, da ne bomo odnehali preden bomo dosegli naš cilj. Kakor slišimo, pa imamo sedaj zagotovilo od deželnega glavarja Wedeniga in deželnega finančnega referenta Pabsta, da lahko pričakujemo v tej naši zadevi potrebno podporo. Nedavno so se namreč oglasili zastopniki bilčovske in gornjeveške občine pri deželnem glavarju in finančnem referentu in naglasili potrebo elektrifikacije prizadetih vasi. Delegacija je predlagala priključitev na omrežje KELAG-a

Pričakujemo, da navedeno razveseljivo zagotovilo merodajnih činiteljev v deželi ne bo ostalo samo obljuba, temveč bodo naše vasi res že v tekočem letu elektrificirane.

Po naši zemlji

Lepota slovenske zemlje v sliki

Številne najrazličnejše prireditve, v prvi vrsti kulturne, so vedno spet privlačne za naše ljudstvo. Dvorane so polne, kjer koli nastopi kako naše prosvetno društvo z odrsko prireditvijo ali če je na sporedu pevski koncert. Komu niso v najlepšem spominu zlasti gostovanja, bodisi pevska ali odrska, naših bratov z onstran Karavank.

Kakor nedavno z literarnimi večeri pa smo minuli teden spet lahko doživljali novo vrsto prireditev po nekaterih naših krajih, namreč predavanja s predvajanjem barvnih skioptičnih slik. Mlado Slovensko planinsko društvo v Celovcu je povabilo predavatelja Planinske zveze Slovenije tov. Janka Blažeja, ki je ob prikazovanju krasnih slik vodil gledalce in poslušalce po najlepših krajih slovenske zemlje — po orjaških Julijskih planinah pozimi in poleti. Najprej je pokazal njih pobočja in grebene z bolj položne južne strani pozimi, potem pa še visoke strme stene na severni strani. Vpletel je v svoje predavanje zanimive doživljaje v planinah, sicer pa opisoval in razlagal vsako sliko. Kar čudili so se poslušalci njegovemu obširnemu poznanju tega planinskega sveta in se navduševali nad lepimi slikami.

Izlet, ki ga je v duhu in ob optičnih slikah napravil vsak poslušalec s predavateljem, je vodil tudi preko Julijskih alp poleti, na manjšo skupino Kamniških planin, na južno pobočje Karavank in še preko Bleda in Ljubljane po bolj južnih krajih Slovenije do morja kot kontrasta napram planinskemu svetu.

Tudi prizori iz plezalne šole, ali kakor ji pravijo, plezalnega vrtiča, ki so prikazovali težke položaje v deloma navpičnih stenah, so vzbudili veliko zanimanje. Najbolj prevzele pa so gledalce brez dvoma krasne barvne slike planin že same po sebi.

Prav dobro so bila predavanja obiskana v Podravljah, Št. Janžu in Bilčovsu. Tudi v Šmihelu je prišlo kljub hudemu mrazu in ostremu vetru, ki je bil tisti večer, še kar dosti ljudi na predavanje. Le Št. Jakob se je bolj slabo izkazal, to pa zaradi tega, ker je istočasno igral v vasi tudi kino. Vendar je težko razumeti, zakaj tam nemški film s precej plehko vsebino nekatere bolj vleče, kakor nad vse zanimivo predavanje o lepotah slovenske zemlje s krasnimi skioptičnimi slikami.

Zato pa je bil uspeh predavanja v Celovcu, kjer je tov. Blažej govoril v nemškem jeziku, tem večji. Le malo sedežev v dvorani Delavske zbornice, ki sprejme nad 250 ljudi, ni bilo zasedenih. Pa tudi navdušeno odobravanje je pokazalo, da je bila celovška publika hvaležna Slovenskemu planinskemu društvu in zlasti govorniku za prirejeno predavanje.

V razgovoru s funkcionarji našega Slovenskega planinskega društva smo zvedeli, da bodo priredili taka in slična predavanja v bodoče še večkrat in tudi po drugih naših krajih, kar moremo samo iskreno pozdraviti.

Posvetovanje boroveljskih prosvetašev

Slovensko prosvetno društvo je imelo zadnjo nedeljo svoj redni občni zbor.

Obilna udeležba na občnem zboru je prikazala veliko zanimanje in vnemo boroveljskih prosvetašev do kulturno-prosvetne dejavnosti, ki ima v tem delavskem centru naše južne Koroške še svojo posebno nalogo in svoj posebni pomen. Od časa ustanovitve je bilo društvo živo in delavno, predvsem pod vodstvom požrtvovalnega moža, ki bo ostal vsem Borovljanom v vedno častnem spominu — Zdravka Vertiča. Pa tudi danes je ostalo zvesto svoji narodni tradiciji. Vedno še poje neutrudno moški pevski zbor pod vodstvom pevovodje Antona Spruka in tudi sicer lahko najdeš boroveljske prosvetaše povsodi tam, kjer dajejo kulturni dogodki značaj našemu narodnemu življu.

Okoliščine, v katerih deluje in se trudi boroveljsko prosvetno društvo, so težke in le velik trud ter živahna okretnost lahko ohrani polet delovanju bodisi v tej ali drugi obliki. To potrjujejo predvsem številni izleti v več krajev Slovenije, Italije in po Koroškem, ki jih je organiziralo društvo in se jih je vedno udeležilo močno število društvenih članov.

Kakor v vseh mestih, tako tudi v Borovljah trpi mladina in doraščajoča deca na pomanjkanju znanja in vzgoje v materinščini, ker pač šola ne posreduje v zadostni meri slovenskega jezika, niti toliko, da bi ga obvladal šolar vsaj v tolikšni meri, kakor drugi deželni jezik. Zaradi tega je sklenilo boroveljsko društvo odločno resolucijo proti nameri ukinitve slovenskega šolskega pouka na mnogih šolah tako imenovanega dvojezičnega ozemlja, med njimi tudi v Borovljah samih. Če bi bil uzakonjen osnutek koroške deželne vlade o odstranitvi velikega števila dvojezičnih šol in spremembi slovenskega pouka na ostalih dvojezičnih šolah, ne bi bila prizadeta samo krivica slovenskemu ljudstvu, ki ne želi več, kakor to, kar mu pripada, temveč bi se s to spremembo tudi podiral most do medsebojnega razumevanja obeh narodnosti v deželi, h kateremu prispeva danes svoj delež tudi dvojezična šola na Koroškem, ki posreduje otrokom obeh narodnosti znanje obeh deželnih jezikov.

V tem pravcu bo tudi v bodoče usmerjeno kulturno prosvetno delo našega društva v Borovljah, da preko kulturnega stremljenja in zbliževanja pomaga graditi most medsebojnega prijateljstva vseh Borovljanov, ne glede njihovega jezika ali porekla. Saj je to vendar tudi vsebina in cilj vsake resnične kulture. S tem pa nikakor ne bo okrnjena naša zavest, da smo in bomo vedno ostali živa veja slovenskega naroda, ki dobiva ves svoj življenjski sok iz matičnega debla.

Predvsem pa se zaveda boroveljsko društvo, da je nastalo in se razvilo iz delavskih vrst in bo to svojo zavest tudi gojilo v vsem svojem bodočem delu.

O teh nalogah in potrebah so govorili prosvetaši Slovenskega prosvetnega društva Borovlje na svojem občnem zboru in prišli do zaključka, da je treba najti oblike in poti, ki bodo lahko privedle do čim bolj živahnega delovanja društva in do dosege zastavljenega cilja, ki bo zmogel nuditi lepe vrednote vsem, ki so dobre volje in poštenega srca.

Svoje vodstvo je poverilo SPD Borovlje spet svojemu dosedanjemu odboru s predsednikom tov. Andrejem Wieserjem na čelu. S tem mu je tudi izreklo svoje zaupanje ter priznanje za delo in napore za porast in procvit domače kulturne organizacije.

Tajnik SPZ, ki je prisostvoval občnemu zboru, je tudi pozval vse navzoče, da se naj udeležijo vsi skupno velike tradicionalne slovenske prireditve v Celovcu — »Slovenskega plesa« — prihodnjo nedeljo, kar so vsi z velikim zanimanjem sprejeli in se obvezali, da se bodo potrudili za čim boljšo udeležbo Borovljanov na letošnjem Slovenskem plesu v Celovcu.

Takih oddaj si ne želimo

Pošiljam listu, o katerem vem, da se vedno zavzema za napredek, demokracijo in mir, dopis, v katerem izražam svoje misli k radiooddaji celovškega radia od sobote zvečer, ki so jo oddajali pod geslom »Unsere Siebener«.

Je bila to oddaja, kakršnih si naše ljudstvo, ki je že toliko pretrpelo zaradi vojnih dogodkov, vsekakor ne želi. Že prejšnjo nedeljo zvečer se je pričel njen prvi del, v katerem je neki dr. Petrei krojil »zgodovino« Khevenhüllerjevega regimenta kot »koroškega hišnega regimenta« v dobi stare avstroogrske monarhije. Čeprav delovno ljudstvo v bistvu nič ni imelo od bojev in zmag te vojaške formacije, razen bremen njenega vzdrževanja, lahko vzamemo ta del oddaje kot spomin na proslulo dinastijo in kot košček zgodovine Avstro-Ogrske same, katere konec se je začel po zaslugi njenega političnega razvoja v Sarajevu s streli iz množice razjarjenih tlačanov.

Za miselnost prirediteljev te oddaje je zelo značilno, da so slavili hrabrost tega regimenta tudi v sklopu hitlerjanske vojne mašine, v kateri naj bi bilo nadaljevanje njegove zgodovine v 139. Gebirgsjäger-regimentu, ki je vdiral za tisočletni Reich na zapad, na sever in na vzhod v drugi svetovni vojni. V vprašanje njegove »hrabrosti« v sklopu hitlerjevske armade se ne bom spuščal, pač pa sem mnenja, da bi o »častni« vlogi okupatorja — najsi je bil ta v obleki tega ali drugega regimenta — vedeli bolje razsojati Poljaki, Francozi, Norvežani, Rusi, in drugi narodi, ki so doživeli zverinsko osvajanje njihovega ozemlja po tujem nasilniku. Ugotoviti je treba samo to, da noben okupator ne more dati svojemu agresivnemu dejanju častnega naslova. Prav tako bi podvomil o »skoraj vedno uspešnem« boju tega regimenta, ki so ga, kakor vse ostale hitlerjanske armade, gonile zavezniške sile tako dolgo v beg, dokler se ni zrušil z vso ostalo poraženo vojsko nasilnega režima, ki je hotel osvojiti vso Evropo.

Če naj bi bil to koroški in tudi avstrijski regiment, ki je bil v svoji starejši dobi morda močno povezan s tradicijo in zgodovino Avstrije, se zelo čudim, da so aranžerji te oddaje popolnoma prezrli njegovo vlogo ob času vdora in zasedbe Avstrije po nacističnem Reichu leta 1938. Tedaj je dejansko šlo za svobodo avstrijske domovine in tedaj bi bila res častna naloga tega »koroškega hišnega regimenta«, da pokaže svoj avstrijski patriotizem ter stopi v bran ne samo Avstrije, temveč tudi demokracije. Na to predvsem opozarjam zaradi tega, ker v radiu niso prezrli njegove posredne vloge pri koroškem »Freiheitskampfu« in pri »velikem dogodku leta 1891« — »zboru nemškega Schulvereina Südmark«, katerega je celo avstrijsko ljudsko sodišče na Kaibitschevem procesu ožigosalo zaradi njegovega velenemško-nacističnega delovanja in je bila zaradi tega njegova ponovna ustanovitev v drugi avstrijski republiki tudi prepovedana.

Ves ta dvomljivi značaj oddaje tudi ni mogla popraviti izjava ob koncu, da ni bil namen oddaje oživljati »militarizem«, ki pa je izpadla ob vsem ostalem izvajanju le kot smešna fraza, pesek v oči naivni javnosti.

Gotovo je mnogo poslušalcev, ki smatrajo, da takšne radiooddaje niso niti v korist Avstriji niti demokraciji, še manj pa miru, ki si ga danes želi ves svet, pa tudi mi v deželi, ki na posledicah vojne že osem let po njenem koncu še vedno trpimo in še vedno imamo nešteto število tujih regimentov v naši državi, ki se je vsa bolna rešila iz vojnih grozot. T. S.

Celovec

Minuli teden v četrtek je umrl v bolnišnici v Volšperku dvorni svetnik dr. Schwendenwein, deželni šolski nadzornik za srednje šole na Koroškem. Dvorni svetnik dr. Schwendenwein je bil priznan ravnatelj in profesor na učiteljišču v Celovcu. Čeprav je bil strog učitelj, so ga učenci spoštovali, ker je bil pravičen in objektiven ter so se pri njem res tudi mnogo naučili. Kot doslednega Avstrijca so ga nacisti, ko so pritegnili oblast nase, razrešili profesorske službe ter si je moral med vojno poiskati drugo zaposlitev. Leta 1945 so mu poverili funkcijo deželnega šolskega nadzornika za srednje šole. Deželni šolski nadzornik dr. Schwendenwein se je svoji nalogi posvetil z vso silo svoje osebnosti in je razdejano srednjo šolstvo na Koroškem dvignil na odgovarjajočo stopnjo. Po politični opredelitvi je bil ÖVP-jevec, vendar si je zaradi svoje objektivnosti pridobil tudi spoštovanje in ugled pri drugače mislečih. Njegova posebna zasluga je zboljšanje pouka na učiteljišču, kar je pripisati njegovi korektnosti.

Zaslužnega deželnega šolskega nadzornika je v bolnišnici dva dni pred smrtjo obiskal tudi deželni glavar Wedenig kot predsednik deželnega šolskega odbora. Deželni glavar je naslovil na ženo pokojnega sožalno pismo.

Lepena — Sele

Da znamo biti „Gorjanci", pa bodisi kapelški ali selski, veseli, smo dokazali ponovno v ponedeljek, dne 25. t. m., ko smo preživeli zopet vesel dan.

Opravljali smo izredno veselo in prisrčno svatovščino. Večno zvestobo sta si obljubila učiteljica Kuhar Zofka iz Lepene in študent tehnike Dovjak Peter iz Sel. Ker sta oba iz zavednih slovenskih, da, celo partizanskih družin, smo se na poroki zbrali tudi sami „domači". Mlado in staro iz Železne Kaple in iz Sel je prišlo, da prisostvuje tej slavnosti.

Po stari navadi smo se najprvo podali v cerkev, kjer je g. provizor Mežnar opravil običajen obred. Toda že tukaj je nas iznajdljivi gospod Jezernik prav prijetno presenetil. Ne da se opisati, kakšna čustva so nas prevzela, ko so ravno v trenutku, ko sta si ženin in nevesta podala roke, zaplavali zvoki pesmi „Ave Marija". Umetnik, ki jo je na violini ob spremljavi orgel zaigral, jo je podal tako čudovito, da nas je vse prevzelo.

Iz cerkve smo se po stari navadi podali v gostilno in sicer k Weitzerju, kjer smo se ob zvokih neutrudljive Jezernikove godbe vrteli do ranih jutranjih ur. Tudi g. provizor se je odzval vabilu ženina in neveste ter se udeležil slavnostnega kosila. Zopet je bil g. Jezernik tisti, ki je skrbel za dobro razpoloženje. Bili smo tako razigrani in veseli, da smo kljub vmešavanju s strani žandarmerije celo noč prepevali naše narodne in partizanske pesmi. Pa kako tudi ne bi! Saj je bilo med nami mnogo starih partizanov, ki so znali biti tudi v najtežjih časih veseli. Tudi nevestina mati, nam vsem znana Kuharjeva Jelka, je bila v njihovih vrstah in je bila zato tokrat tem bolj srečna. To srečo je izrazila z besedami: „Nadvse srečna sem, ker sta oba poročena otroka vzela slovenske življenjske tovariše in sporočam to vsem znancem širom slovenske zemlje." Poročati moramo namreč tudi, da je tudi njen sin, gozdarski tehnik Peter Kuhar, ki se je poročil lani spomladi, vzel za ženo zavedno slovensko dekle, p. d. Breznikovo Hani iz Lobnika.

Novoporočencema želimo obilo sreče na življenjski poti ter da bi ostala zvesta svojemu narodu in v tem duhu vgajala svoje potomce.

Vestila NAPREDNIH GOSPODARJEV
UREJUJE SEKRETARIAT SLOVENSKE KMEČKE ZVEZE

Pred našim občnim zborom

V torek, dne 2. februarja 1954 se bodo sestali v Celovcu delegati Slovenske kmečke zveze, da pregledajo njeno delo od zadnjega občnega zbora in da določijo smer njenega nadaljnjega dela.

Od zadnjega občnega zbora je minulo 14 mesecev. V teh 14 mesecih se je življenje na naši vasi močno spremenilo. Po dolgoletni brezskrbnosti, kako bo prodal svoje glavne tržne proizvode, klavno živino in krompir, se je naš kmetovalec znašel v času, ko ga bolj skrbi vprašanje, kam s prašiči in živino ter krompirjem, kakor pa to, kakšne pridelke bo moral doseči, da bo kril z njimi izdatke kmetije. Z vso očitnostjo spoznava danes težke posledice zadnjih tridesetih let, ko se je vsled parnega stroja, elektrike, bencina, nafte in praktične kemije vloga kmetijstva pričela iz oskrbe svoje okolice z živili čedalje bolj spreminjati v mednarodni konkurenčni boj za čim višje in čim cenejše pridelke in ko je naš kmet osamljen, od merodajnih mest v deželi zapostavljen in od lastnega vodstva v Mohorjevi hiši zanemarjen in v svojih čustvih izkoriščan zaostal za razvojem. Šele povojna leta so mu s pomočjo prizadevanja v Slovenski kmečki zvezi dala širši jasnejši pogled na dogodke okoli njega in mu posredovala pot, da se izkoplje iz svoje gospodarske, tehnične in duševne zaostalosti in da tako s svojim znanjem in delom ramo ob rami ustvarja sebi in svoji družini boljši življenjski dan.

Obdobje zadnjih 14 mesecev pa nas tudi opominja, da z izpolnjevanjem vsakodnevnih vrzeli po naših kmetijah s pomočjo sekanja lesa ne bomo mogli več dolgo kmetovati, ne da bi ob tem izčrpali te rezerve našega obstanka. Ne na vse zadnje pa moramo v času od zadnjega občnega zbora tudi zabeležiti, da je na vas vdrla brezposelnost. Veliko kmečkih sinov in hčera, ki jim kmetija ne more dati bodočnosti in ki so šli kot mezdni delavci iskat drugod svojega poklica, so postali brezposelni in so se vrnili nazaj na kmetijo. Le-ta pa z ozirom na sedanjo donosno večinoma ne zmore, da bi jim dala kruh in zaslužek.

Kmetijstvo je brez dvoma povsod na svetu v krizi. Ta kriza pa je pri nas z ozirom na prej povedano še posebno težka. Prestane preizkušnje preteklosti in žilavost našega človeka sta vzrok, da težo položaja tu in tam še ne ocenimo dovolj resno.

Ko so bo v torek sestal občni zbor Slovenske kmečke zveze, bo v zvezi z vsem tem moral izreči tudi ustrezne besede. Ni in ne more biti namen Slovenske kmečke zveze, da bi ostala na pol poti, kamor je že pripeljala našega človeka. Samopomoč za obstoj in napredek slovenskih kmetov, včlanjenih v SKZ, ki je pripomogla do postojank, kakor sta najočitnejši naša kmetijska šola in semenarska šola in zadruga, bo ob prizadevanju vseh funkcionarjev na občnem zboru sprožila nove ukrepe in zahteve do javnosti za povoljnejši razvoj v našem kmečkem gospodarstvu in jih v sodelovanju in skupnih naporih vseh njenih članov in prijateljev uspešno uresničila v dobro in korist vsakega in vseh nas.

Razglas

Pokrajinski odbor SKZ je v smislu pravil sklical

Redni letni pokrajinski občni zbor Slovenske kmečke zveze

v torek, **dne 2. februarja 1954** ob 9. uri dopoldne v dvorani štev. 1 Delavske zbornice v Celovcu.

Vsi delegati so dolžni, da se občnega zbora udeležijo. Gosti so prisrčno vabljeni.

Tečaji Slovenske kmečke zveze

V prihodnjem tednu bodo tečaji SKZ:

4. februarja 1954 ob 19. uri zvečer v Zahomcu, gostilna Hrebec;
5. februarja 1954 ob 9. uri v Dolah pri Rožeku pri Šmunku;
7. februarja 1954 ob 9. uri v Št. Janžu v Rožu, gostilna Tišlar.

Tečaji obsegajo dvoje predavanj in sicer:

1. O sedanjem položaju našega kmetijstva in o potrebi po spremembi gospodarjenja,
2. Namen Južnokoroške semenarske zadruge ter pridelovanje in vnovčevanje semenja po naših krajih.

Po predavanjih diskusija o vsakodnevnih vprašanjih na naših kmetijah.

Člani Slovenske kmečke zveze so k udeležbi prisrčno vabljeni.

Pogovor s čebelarji

V eni izmed zadnjih številk »Slovenskega vestnika« sem že omenil korist in pomen naših domačih čebel, kakor tudi njihovo vztrajnost in požrtvovalnost pri delu. Vsled tega vam hočem danes na kratko podati lanski uspeh. Samo na Koroškem je bilo pridelanih približno 108 tisoč kg medu. To je dokaz, kako pridne so bile naše živalice. Marsikateri čebelar se čudi takemu uspehu. Da pa ne bo kdo mislil, da je to malenkost za čebele, bomo primerjali trud čebele s človeško močjo in voljo.

Vzemimo za primer 1 kg surovega masla in 1 kg medu. Da dobimo oziroma pridelamo 1 kg surovega masla, moramo imeti 28 l mleka. Da pa človek lahko pridobi od krav toliko mleka, jih mora pač dobro krmiti. Za res izdatno krmo pa je spet potrebno, da seje razne kulture, ki pa rabijo tudi umetna gnojila. Torej vidimo, kako dolgo pot raznega dela bi morali ljudje napraviti, predno bi prišli do istega uspeha kot čebelice. Pa to še ni vse, potrebna je tudi še delovna sila, kajti vse se z mehanično obdelavo le ne da izvršiti.

Marsikdo se bo morda čudil, zakaj smo vzeli ravno surovo maslo za primer. Dragi čitatelji, vzeli smo ta primer zaradi tega, ker je pri surovem maslu dokazano, da vsebuje skoraj iste redilne snovi kot med. Zato se da nekako primerjati tudi glede cene. Da smo pa vzeli ta primer, zatem to tudi zaradi tega, da bo lahko vsak, ne glede na to, ali je čebelar ali ne, presodil vztrajnost naše čebelice in spoznal razliko med čebelo in človekom, predno pride vsak do svojega pridelka.

Ravno zaradi tega bi bilo zelo dobro, da bi našo mladino že v šolah poučevali o takih presodkih, kajti marsikateri bo enkrat postal še dober čebelar, če bo znal računati naprej in sklepati iz malega na veliko in obratno. Kajti za vsakega človeka ne glede na njegov položaj je važna naša žuželka. Zato vsi stari in preizkušeni čebelarji polagamo na srce mladim čebelarjem in tudi vsem tistim, ki to še hočejo postati: držite se naših nasvetov, imejte sočutje in spoznanje do čebelic, ne zahtevajte od njih samo rezultat dela, temveč se zavedaite, da potrebujejo tudi vašo nego in skrb. Še posebej poudarjamo, da potrebujejo največ nege v zimskem času.

Zelo važno delo se bo začelo prihodnji mesec, toda o tem drugič.

Vinko Pečnik

Kaj naj vemo o varstvu rastlin

(Nadaljevanje)

Prezimljeno žito

V zgodnji pomladi opazujemo na posevkih prazna mesta, na ozimni pa mah. Prazna mesta lahko povzročajo snežna lesen, napad raznih mušic in miši. Prazna mesta lahko nastanejo pri nihanju temperature, to je pri pičli snežni odeji in menjajočem se toplem in mrzlem vremenu. Zaradi teh temperaturnih sprememb se zemeljska skorja dviga in pada in posledica je, da se odtrgajo globoke ali sočne korenine, majhne korenine ali lasice pa ostanejo proste. Tako začne rastlina trpeti na vodi in počasi odmre.

Da nam žito bolje prezimi, ga moramo jeseni pravočasno sejati, da se dodobra ukorenini in razraste. Prezimljene posevke moramo valjati, ko prenehajo mrazovi. Z valjanjem pritisnemo rastline k zemlji, da je omogočena ponovna ukorenitev.

Progasta rja (Schwarzrost)

Te vrste rja je specialna in napada skoraj vsa žita in nekaj vrst trav. Spoznamo jo na rjavorumenih progah, ki pozneje počrnijo. To so ležišča trosov na listni nožnici. Ta vrsta rje mora imeti za vmesnega gostitelja češmin. Zato je nujno, da iztrebimo grme češmina. Grm izkopljemo, ali pa ga potrosimo s soljo. Rabimo za to 4—5 kg soli

Snežna plesen (Schneeschimmel)

Spomladi, ko sneg skopni, vidimo na ozimni neko temno zeleno sluzasto snov, prepredeno s tankimi nitmi, ki je podobna pajčevinasti preobleki. Snežna plesen je nevarna bolezen, ki je zadržuje v gnilih delih rastline. Pri ugodnih prilikah na novo napada rastline. Napada oslabljene posevke, ki so ali prezimili, ali pa so pregosto sejani ali pa trpijo na pomanjkanju svetlobe.

Nevarna je okužba, ki izvira od semena. Trosi lahko pridejo na klasje in inficirajo dozorevajočo zrnje. Tako zrnje zakrni in ostane drobno. Če posejemo okuženo zrnje, lahko tudi ne vzkali ali pa se rastline le slabo razvijajo.

Zatiranje: Snežno plesen zatiramo na ta način, da posejemo odporne sorte ozimnih žit. Take sorte so n. pr. »Oberkärntner«, Schläger« in »Thyrnauer«. Močno podvržena plesni je pa sorta »Melker«. Pri pšenici je še najbolj odporna »Plantahofer«, ki pa daje nizke pridelke, rada poleže in zrnje rado izpada.

Sejati moramo samo debelo zrnje, ki smo ga predhodno razkužili. Že v jeseni moramo skrbeti za posevek. Gosti in razraščeni posevki so podvrženi snežni plesni. Pomladi pa bomo oslabeli posevek gnojili z umetnimi gnojili.

Kje je kmetovalcu iskati pravico?

(3. nadaljevanje).

V zadnjem nadaljevanju smo popisali pot do uvedbe postopka za zložitev zemljišč. Kakor smo videli, zložitev zemljišč lahko predlagajo lastniki sami, lahko pa pride do zložitve tudi na predlog Kmetijske zbornice ali pa po uradni poti. Videli smo tudi, da mora agrarna okrajna oblast nameravano zložitev zemljišč razglasiti z odlokom in da ima vsak lastnik zemlje, ki ga zložitev prizadene, pravico do priziva, če prej predloga za zložitev ni podpisal.

Ti prizivi pa se upoštevajo le potem, če vsebujejo dokaze, da priprave za uvedbo postopka ne odgovarjajo določilom zakona o zložitvi zemljišč (Landesflurverfassungsgesetz od 7. 12. 1935). V prizivih je torej mogoče osporavati le zakonitost predpriprav za uvedbo postopka, katero smo v zadnjem nadaljevanju podrobno opisali.

Ko so vsi predpogoji za uvedbo postopka dani, ugotovi agrarna okrajna oblast najprej meje področja, na katerem se bodo zemljišča zložila, in sestavi seznam lastnikov zemljišč v dosedanji razdelitvi, nakar zemljišča glede na njihovo vrednost tudi uradno oceni. V nadaljnjem postopku določi zemljišča za potrebne skupne naprave in pravice lastnikov na nova zemljišča, katerih meje naposled predlaga. Za primer, da bi bil pri zložitvi del lastnikov oškodovan, drugi del pa bi imel od nje večje koristi, kakor jih je imel prej, določi agrarna okrajna oblast tudi višino odškodnine v denarju.

Kako ugotovijo obseg zemljišč za zložitev?

Agrarna okrajna oblast sestavi seznam vseh lastnikov zemljišč, ki bodo zložena in vseh ostalih oseb, katerih pravice na teh zemljiščih bi bile z zložitvijo prizadete. Lastnike zemljišč imenuje zakon »stranke«. V seznamu morajo biti navedena tudi imena opolnomočencev oziroma pravnih zastopnikov teh oseb.

»Stranke« izvolijo iz svoje srede 2—6 zastopnikov in isto toliko število njihovih namestnikov v »odbor strank«; enako število zastopnikov in njihovih namestnikov iz vrst »strank« imenuje v ta odbor agrarna okrajna oblast. Člani »odbora strank« so nadalje župani onih občin, v katerih se bo zložitev izvajala. Ta odbor izvoli iz svoje srede predsednika in podpredsednika. Odbor sklicuje k sejam agrarna okrajna oblast in sicer po potrebi. Na njegove sklepe oblast sicer ni vezana, pač pa ga mora po zakonu poslušati v vseh vprašanjih, ki nastanejo pri zložitvi. Na njegov predlog imenuje oblast tudi računovodjo, ki vodi knjige o materijalnih in gmotnih prispevkih strank za kritje stroškov zložitve. On skrbi tudi za pokritje vseh pri postopku nastalih stroškov. O prispevkih strank bomo govorili na posebnem mestu.

Skupno z odborom strank določijo nato strokovnjaki agrarne okrajne oblasti območje zemljišč za zložitev. To se običajno zgodi na licu mesta, kjer ugotovijo zunanje meje tega območja, ki jih tudi zaznamujejo. Na tako obmejeni površini izločijo iz zložitve vsa zemljišča, ki so potrebna za javne naprave ali očuvanje teh (ceste, železniške proge, obrežje potokov itd.) ter ona zemljišča, ki so posebno visoko obremenjena.

Vrednost zemljišč se točno oceni

Ko so zunanje meje območja zložitve zemljišč določene in zaznamovane, popiše oblast točno na podlagi zemljiške knjige, zemljiškega katastra in zemljiško-posestnega lista posestnike vseh v tem območju se nahajajočih zemljišč, njihov obseg in njihovo uporabnost (njiva, travnik, pašnik itd.) ter vse pravice in obveznosti, ki so z zemljišči povezane (pravica uporabe poti, udeleženost pri vodni zadrugi ali zadrugi za gradnjo poti, servitutne pravice). Ta popis je za nadaljnji postopek — kakor bomo videli — važen akt, ki ga imenujemo izkaz stanja posesti (Besitzstandsnachweis).

Da so pri tem spori neizogibni, je jasno. Ti spori postopka vendar ne morejo zadržati, kajti razen zadev, ki jih že obravnava sodišče in stvari z železnico, javnimi cestami in potmi, nadalje zadev v zvezi z rudarstvom, brodarstvom in letalstvom **ima agrarna okrajna oblast pravico do razsodbe v vseh zasebnih stvarnih in pravnih sporih, ki so v zvezi z zložitvijo.** Pa tudi v gornjih primerih, kjer te pravice nima, mora sporočiti, kakšno razsodbo ona v zvezi z zložitvijo predvideva.

Po popisu zemljišč prične agrarna okrajna oblast z uradnim ocenjevanjem njihove vrednosti. Pri tem poslu imajo prizadeti po svojem »odboru strank« pravico, da predlagajo cenilce zemljišč. Uradna ocenitev odpade, če se prizadeti (stranke) med seboj sporazumejo glede vrednosti zemljišč. Ocenjevanje se vrši po vrednostnih razredih dejanske donosnosti zemljišč. Prehodna posebno visoka ali nizka donosnost se ne upošteva; prav tako se ne upošteva zasajenost zemljišča s sadnim drevjem, donosnim grmičevjem ali z lesom. Ograje okoli zemljišč vrednosti ne povečajo. Vse te posebnosti se vendar v zapisniku posebej navedejo.

Po zaključenem ocenjevanju se sestavi ocenjevalni načrt (Bewertungsplan). Ta in pa izkaz stanja posesti mora agrarna okrajna oblast predložiti strankam in udeležencem na vpogled. Na pripravnem mestu (večinoma bodo to občinski uradi) ležita oba dokumenta skozi **štirinajst dni** javnosti na vpogled. Čas, ko ležita ta dokumenta javno na vpogled, sporoči oblast vsem prizadetim z odlokom. Važno je, da vsak od prizadetih v določenem roku dokumenta temeljito pregleda in da v primeru, da se čuti v svojih pravicah prikrajšanega, **v teku enega tedna vloži proti dokumentom priziv,** kjer navede, v katerem primeru se čuti prikrajšanega.

(Se nadaljuje)

ZA GOSPODINJO IN DOM

Tudi pozimi otrokom dovolj sadja in zelenjave

Način prehrane je v zimskih mesecih posebno važen. Matere naj otroke že zgodaj navadijo, da bodo uživali čim več zelenjave in sadja. Majhnim otrokom dajemo presno hrano v obliki limoninega soka, nastrganih jabolk, paradižnikovega soka, korenja in podobno.

Ko pa otrok nekoliko zraste in pripravljamo zanj isto hrano kot odraslim, mu moramo še vedno nuditi dobršen del kakršne koli zelenjave ali sadja. S takšnim svežim dodatkom moremo nadomestiti pomanjkanje vitaminov v zelenjavi, ki smo jo vložili za zimo (fižol, kumarice itd.)

Kdaj pa kdaj dajmo otroku tudi košček kruha, namazanega s presnim maslom, ki smo ga potresli s sesekljanim zelenim peteršiljem. Prav tako je zelo okusna kreša, ki jo lahko gojimo v zabojčku ali lončku med kuhinjskim oknom. Majhni otroci tudi že lahko dobijo nekaj zelene solate, ki jo drobno narežemo ali sesekljamo, pokapamo z limonovim sokom in prav malo osladimo s sladkorjem. Sladimo pa samo take presne jedi, ki jim ne pokvarimo okusa. Glavnata solata, motovilec in radič otrokom navadno dobro teknejo, zato ne pozabimo nanje ne pri kosilu, ne pri večerji.

Vendar moramo biti previdni. Otroku ne smemo nikoli vsiljevati in ponujati še tako dobro pripravljene jedi, če mu ne gre v slast. Dosegli bomo le, da bo otrok čutil odpor do nje še več let.

Kadar kuhamo špinačo, zrežemo, preden je jed gotova, nekaj svežih špinačnih listov vanjo. Za vsako vrsto zelenjave, ki jo pripravimo otroku, pa je dobro, da ji dodamo košček svežega masla. Paziti moramo, da ne dajemo otroku pogrete zelenjave.

Večerja mora biti prav tako mešana kakor kosilo. Med rednimi obroki pa naj otrok poje dovolj svežega sadja.

Terylen — umetno vlakno

Nylon, perlon, enkalon — umetna tekstilna vlakna se v svetu že močno uporabljajo. Zaradi svojih koristnih lastnosti jih je tekstilna industrija po vsem svetu z veseljem uvedla kot surovine za najrazličnejše proizvode, posebno še, ker tudi potrošniki te proizvode radi kupujejo. Toda znanstveniki se niso ustavili pri uspehih, ki so jih dosegli na področju odkrivanja novih tekstilnih vlaken. Nasprotno! Skoraj bi lahko trdili, da so jim ti uspehi samo osnova za nadaljnje znanstveno delo, katerega namen je odkriti nova umetna vlakna, ki bodo še boljša od že odkritih, t. j. vlakna, ki naj bi imela čim več pozitivnih lastnosti naravnih tekstilnih vlaken ter kar najmanj negativnih, če se že ne dajo popolnoma odpraviti.

Tudi »Terylen« je eno izmed umetnih tekstilnih vlaken novejšega izvora. Terylen je umetno vlakno z izrednimi tehničnimi in tehnološkimi lastnostmi in ga je mogoče uporabiti za proizvodnjo najrazličnejših izdelkov. Osnovna surovina za proizvodnjo terylena so mineralna olja in tudi metan.

Terylen so odkrili v Angliji. Patent za ves svet ima angleška družba »Imperial Chemical Industries«. Za sedaj proizvodnja še ni velika, nameravajo pa jo močno povečati. V Angliji že gradijo novo tovarno, ki bo po desetih mesecih pričela s proizvodnjo in bo leta 1956 že dosegla proizvodnjo 22 milijonov liber. Za gradnjo in opremo tovarne je predvidenih 10 milijonov funtov šterlingov, v načrtu samem po so že predvidena nadaljnja povečanja proizvodnje kapacitete, če bo to zahtevalo povpraševanje potrošnikov te nove umetne tekstilne surovine.

Za proizvodnjo terylena se zanimajo tudi druge države. Družba »Imperial Chemical Industries« je že odstopila koncesijo za proizvodnjo terylena v ZDA znani ameriški družbi Du Pont Namours, ki bo proizvajala to vlakno pod imenom »Dakron«, v Franciji pa si je pridobilo izključno pravico do proizvodnje terylena neko kemično podjetje iz Lyona. Tudi v Italiji nameravajo pričeti s proizvodnjo terylena. Za to je bila pred nekaj dnevi sklenjena pogodba med ICI in italijansko družbo »Montecatini«, ki je dobila s tem pravico, proizvajati in prodajati v Italiji to novo tekstilno vlakno.

Tudi »Ardyl«, obstojno, toda mnogo cenejše umetno tekstilno vlakno, ki se dodaja volni, da bi se volneni izdelki pocenili, ne da bi se ob tem zmanjšala kvaliteta, je angleškega izvora. Za sedaj niso dali lastniki patenta koncesije za proizvodnjo tega umetnega vlakna še nobeni družbi iz inozemstva. »Ardyl« že masovno proizvaja angleška tovarna »Dumphries« z letno kapaciteto 22 milijonov liber.

PRAKTIČNI NASVETI

Svinjsko mast hranite v prsteni posodi, ki naj bo popolnoma čista. Zavežite jo z žveplastim papirjem in postavite na suho. Kadar mast jemljete iz posode, jo zajemite z umito in popolnoma suho žlico.

Žarko mast boste spet lahko uporabili, če jo počasi stopite in denete vanjo prerezano čebulo ter nekaj koščkov olupljenega jabolka. Nato vzemite oboje ven in shranite mast v drugi, popolnoma čisti posodi. Ali pa dodajte masti 80 gramov lesnega oglja v prahu in pustite počasi vreti 15 minut. Precedite in hranite v čistem loncu.

Saharin lahko uporabimo, da ga ne bo čutiti. Uporabljamo ga za kavo in kompote, le prekuhati ga je treba. Ko kuhaš kavo, dodaj saharin takoj, ko je zavrela. Če sladiš hladno kavo s saharinom, boš čutila neprijeten okus.

Staro, počrnelo posodo najlepše očistimo, če jo prekuhamo v lugu.

Pohištvo obvarujemo pred vlago, če položimo vanj nekaj koščkov kafre, ki vlago vsrka.

Krtača za obleko postane zopet trda, če ščetine namočimo v močni raztopini galuna ali v okisani vodi. Krtačo za parkete osnažimo, če jo namočimo v terpentin in z malo trsko očistimo nesnago med ščetinami. Pri čiščenju krtač za čevlje primešamo vodi nekoliko salmiaka.

PRAVNE ZADEVE V PRIMERIH

Kaj pravijo oblastne odločbe navadno na koncu?

Kdor dobi oblastno odločbo, jo navadno večkrat prečita in je to tudi potrebno. Če naš človek še tako dobro govori in piše v nemščini, so vendar nemško-uradni izrazi in besede človeku, ki ni študiral, težko razumljive, pa naj bo Nemec ali Slovenec.

Vsaka razsodba, in vsaka odločba, naj so jih izrekle katerekoli oblasti in naj se imenujejo kakorkoli, dajejo ali vzamejo kako pravico ali pa urejajo kakšne splošne razmere in spore med državljani in se jih ne sme podcenjevati.

Tudi če nimajo posebnega pomena za tistega, ki dobi tak oblastni spis v svoje roke, pa so važne mogoče za njegove otroke in za rodbino. — Če pa niso važne ravno za sedanji čas, pa **so važne mogoče za bodočnost.**

Prav zaradi tega se mora vsak spis od kateregakoli oblastva dobro premisliti in **ga je treba prečitati do konca! Kajti na koncu je navadno najvažnejši stavek prava zanka.**

Navadno niso razsodbe in odločbe oblastnij kar vsakemu prav in povolji — Če je ena stranka zadovoljna, bo gotovo druga godrnjala in prišla do prepričanja, da se mora in da se bo pritožila! — Nekaj dni se o tem še govori in piše, ta in ta dan bo treba iti k tej oblasti radi pritožbe, ali pa k advokatu. Toda vmes pridejo druge skrbi, rodbinske in gospodarske in ko je potem res prilika za to ureditev in pot, — **pa zve tisti, ki se hoče pritožiti, in ki se mu res krivica godi, — da je prepozno in da ni več pomoči!** In tako postane mnogokrat samo radi premajhne pazljivosti iz krivice, **prava šiba, ki ima navrh lahko še druge težke posledice!**

Zato naš nasvet, da se vse **do zadnje črke** odločb ali razsodb pazljivo prečita **in zapomni,** in sicer **tudi to, kar je na odločbah spodaj, že izven konca odločbe še posebej tiskanega.** V vsaki odločbi naj bo od koder koli, je namreč navadno na koncu celega besedila ali pa spodaj zapisano, v katerem času je treba vložiti pritožbo, ali v treh dneh, ali v osmih, pa tudi v štirinajstih dneh! Najdaljši čas je navadno pred političnimi oblastmi, kakor je okrajno glavarstvo, če znaša čas pritožbe 30 dni. **Čim daljši je ta čas ali rok za pritožbe in rekurse, tem večja nevarnost je, da se pozabi ali zamudi!**

Vsak delovni človek si zapomni, kedaj da mora dobiti kako plačilo, ravno tako si zapomni ali zapiše upnik, ki ima dobiti obresti ali dolg. Kmet, ali kmetica si natančno zapiše ali zapomni, kedaj bo krava teletila, **toda čas pritožbe, ki je večkrat bolj važen, kakor krava in tele, pa se pozabi ali prezre, če se ne zapiše še posebej in če treba na sama vrata!** Zato bomo o postopku pred raznimi oblastnijami še večkrat zapisali kako važno besedo.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Neprijetne posledice zime

Razpokane ustnice

Ženske, ki jim ustnice na svežem zimskem zraku zelo rade razpokajo, naj po možnosti na cesti ne drže ust odprtih in naj jih ne slinijo. Tiste, ki imajo izredno občutljive ustnice, naj si jih že v naprej vsak dan po večkrat, najbolje zmerom tedaj, ko jih začno peči, namažejo z vazelino.

Če je pa zlo že tu in so vam ustnice razpokale, tedaj jih pod nobenim pogojem ne mažite z vazelino ali kako drugo kremo. To zdravljenje je sicer zelo razširjeno, ni pa pravilno. S tem, ko namažete ustnice z mastno kremo, namreč pokrijete sluznice in tako preprečite, da bi se s pomočjo zraka prenovile in pozdravile. Najboljše zdravilo za razpokane ustnice je močno razredčena arnikina tinktura (arnika namočena v alkoholu). Z njo si večkrat na dan pomažite ustnice, prej si jih pa dobro umijte s toplo vodo, da se bodo znojnice odprle. Šele nato lahko ustnice namažete z glicerinom, če pa tega nimate, bolje, da jih sploh ne mažete, ker bi več škodovali, ko koristili.

Ozebline na rokah

Vlaga, mraz in sneg so prinesli nevarnost ozeblin. Ako se jih hočete obvarovati, morate roke pravočasno pravilno negovati.

Če so vam v jutranjem mrazu roke omrznile, jih takoj namažite s citronovim sokom in drgnite toliko časa, da se ogrejejo. Potem segrejte vodo in umivajte roke izmenoma v vroči in mrzli vodi.

Če se vam je pa ozeblina že pokazala, ne odlašajte z zdravljenjem. Vsak večer ozeblo mesto pomažite z brezbarvno jodovo tinkturo ali kako kafrno kremo ter nataknite stare rokavice. Čez dan roke večkrat kopljite izmenoma v mrzli in topli vodi, pa boste morda ozeblino odpravili.

Raskave in razpokane roke kopljite vsak dan vsaj enkrat v toplih ovsenih kosmičih. Čez noč jih pa redno mažite s kremo, ki vsebuje vazelino, lanolin ali glicerin. Lahko si tudi sami naredite najučinkovitejšo kremo za raskavo kožo. Vzemite žličko medu in pet žličk vazeline ter oboje dobro mešajte, dokler se ne spoji v enakomerno gmoto. Potem si s to mešanico mažite roke vsak večer.

Rdeče roke umivajte z vodo, ki ste ji pridali nekaj boraksa. Potem, ko ste jih posušili, jih pa namažite z mešanico soka ene limone, beljaka in 2 žličk alkohola. Mešanico pustite na rokah vso noč.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.15 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 in 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo (razen poned.) — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Popoldanski koncert.

Poročila dnevno: ob 6.00, 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 19.45, 21.45 in 23.55 uri.

Sobota, 30. januar:

8.45 Športni obzornik — 10.45 Veder dopoldne — 14.30 Pozdrav zate — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 16.15 Filmski magacin — 17.40 Philips-revija — 18.00 Pogled v svet — 18.30 Zbori pojejo — 20.05 Pester večer — 23.00 Ples pred polnočjo.

Nedelja, 31. januar:

7.20 S pesmijo pozdravljamo in voščimo — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 11.00 Lepe melodije — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 17.30 Šport in glasba — 18.30 Šlagerji — 20.00 Športna poročila — 20.05 „General in pravica".

Ponedeljek, 1. februar:

10.45 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Poročila in objave. Politični pregled. Okno v svet — 15.30 Prijetno zabavo! — 20.00 Slušna igra.

Torek, 2. februar:

11.00 Šolska oddaja — 14.30 Poročila in objave. Zdravniški vedež: Borba proti raku še ni končana — 15.30 Za ženo in družino — 18.30 Slovenska moderna lirika — 22.15 Športniki pred mikrofonom.

Sreda, 3. februar:

10.45 Iz ženskega sveta — 14.30 Poročila in objave. Za naše kmetovalce — 15.45 Za ljubitelje šaha.

Četrtek, 4. februar:

10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 11.00 Šolska oddaja — 14.30 Poročila in objave. Za našo mladino: O zvočnem filmu — 18.30 Koncert pianistke Damijane Bratuz — 20.45 Zabavna oddaja.

Petek, 5. februar:

10.45 Za dom — 11.00 Šolska oddaja — 14.30 Poročila in objave. Za naše male poslušalce — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Zgrabi srečo! — 20.00 Zgodba o Adamu in Evi — 20.45 Iz modernih operet.

RADIO LJUBLJANA

Sobota, 30. januar:

13.00 Novi filmi — 13.45 Jezikovni pogovori — 14.00 Za zabavo in oddih — 15.30 Za pionirje — 20.00 Pisan sobotni večer.

Nedelja, 31. januar:

8.15 Pester spored slovenskih narodnih pesmi in napevov — 11.00 Od pravljice do pravljice — 13.00 Za naše kmetovalce — 13.25 Želeli ste — poslušajte — 17.30 Ljudsko-prosvetni obzornik — 19.00 Opera.

Ponedeljek, 1. februar:

13.00 Za pionirje — 13.50 Kulturni pregled — 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — 18.25 Jezikovni pogovori — 20.15 Simfonični koncert.

Torek, 2. februar:

13.00 Modni kotiček — 14.00 Od zabavne do plesne glasbe — 20.00 Okno v svet — 21.00 Literarno-esejistična oddaja.

Sreda, 3. februar:

13.00 Z obiskov pri pionirjih — 14.20 Kulturni pregled — 14.40 Igra godba na pihala — 15.30 Šolska ura za višjo stopnjo — 17.50 Zdravstveni nasveti — 20.00 Radijska igra.

Četrtek, 4. februar:

13.50 Športno predavanje — 14.40 Umetne in narodne pesmi — 15.30 Cicibanom — dober dan! — 16.00 Želeli ste — poslušajte! — 17.30 Oddaja za ženo — 18.00 Uganite kaj igramo! — 20.00 Domače aktualnosti — 20.10 Veliki orkestri igrajo plesno in zabavno glasbo — 21.00 „Oj ta soldaški boben" . . .

Petek, 5. februar:

13.00 Glasbena oddaja za pionirje — 13.15 Igrajo Veseli godci, Vaški kvintet in Štirje fantje — 15.15 Filmska glasba — 18.30 Kulturni pregled — 20.00 Tedenski-zunanje-politični pregled — 20.15 „Karnevalske noči" — 21.00 Svet v satiri in humorju — 21.20 V plesnem ritmu.

SLOVENSKI vestnik
GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE
Stran 8 | Petek, 29. januar 1954 | Štev. 4 (614)

Spet obsodbe „Kleine Zeitung" zaradi „Krvave meje"

(Nadaljevanje s 1. strani)

novno dokazal, ko je za sodnike izjava zasebnega tožitelja — vrnivšega se iz gestapovskih zaporov iz Celovca, da ga mrtvi (oziroma pokop mrtvih) ne briga, znak »surove brezsrčnosti«, senzacionalno mazaško opisovanje krvavih tragedij po zlomu nacifašizma, pri katerega branju človeka spreletava mraz in s čimer v zvezo se spravlja tudi zasebni tožitelj, pa le navaden »opis miljeja«. V eni točki pa tudi prizivni senat ni mogel oprostiti odgovornega urednika »Kleine Zeitung« Genserja, da je »Kleine Zeitung« namreč dolžila tov. Wutteja, da je poneveril zaupano mu blagajno regimenta, čeprav se je obtoženčev zagovornik dr. Hugo Rittler predrznil dolžiti pričo-nekdanjega narednika Stürmerja — krivega pričevanja in poneverbe, ne da bi mu bil predsednik senata zaradi tega dal ukor. Genser mora za to klevetanje v »Kleine Zeitung« kot odgovorni urednik plačati 1.500 šilingov kazni in 2.000 šilingov globe tov. Wutteju. Prav tako mora nositi stroške procesa, v kolikor izvirajo iz obsodbe.

Kot zanimivost iz te obravnave omenjamo le še, da je bila tokrat osvetljena vloga reporterja Reparja. Po izjavi odgovornega urednika Genserja je Repar honorarni sodelavec »Kleine Zeitung«, ki pa sam ničesar ne piše, temveč je »plačan zgolj za informacije«, ki jih donaša »Kleine Zeitung«. Koliko je dobil plačane »informacije« ali bolje rečeno laži o »Krvavi meji«, žal ni bilo povedano.

V drugi obravnavi je razpravljal novi tiskovni sodnik dr. Anderluh o tožbi tov. Andreja Sienčnika zoper graško Styria založbo (katoliška založba, ki na Štajerskem odgovarja koroški Carinthiji) zaradi objave pravdoreka. Ker se dr. Rittler kot zagovornik izdajateljice »Kleine Zeitung« ni upal ponovno nastopiti dokaza resnice, je bila obravnava hitro končana z obsodbo založnice, da mora »Kleine Zeitung« priobčiti pravdorek prve instance, s katerim je bilo ugotovljeno, da so zločinske trditve v »Kleine Zeitung« o Andreju Sienčniku neresnične. Dr. Rittler je formalno vložil priziv, ker baje še ni imel časa, da bi se pogovoril z izdajateljico »Kleine Zeitung«. Pa kako naj bi tudi v tem kratkem času dobil stik z izdajateljico, saj je od prvega procesa minulo šele skoro pol leta! Pa brez skrbi — če se »Kleine Zeitung« še tako trudi in prizivni senat »najde« tudi še nadalje luknje v tiskovnem zakonu, »Kleine Zeitung« bo morala preklicati svoje zločinske umazanije.

Nesreča zaradi pijanega advokata

Kakor poroča »Die Neue Zeit« in ostali časopisi, je v soboto okoli 11. ure ponoči križaril pijan po celovških ulicah z avtom dr. Hugo Rittler, advokat — zagovornik »Kleine Zeitung« pri procesih v zvezi s »krvavo mejo«. Na Novem trgu je le-ta proti predpisom zavil levo in podrl kolesarja Alfreda H. Namesto da bi se pobrigal za svojo žrtev, je spremenil smer in popihal s polnim tempom. Po tej čudni turi okoli Novega trga je zavil končno v Gosposko ulico, kjer se je zaletel v hišni zid. Prav v istem hipu sta se tod znašla zakonca Wolf in Rosa Deuber, ki ju je oba podrl. Pri tem je soproga težko ranil, medtem ko je žena prestala nesrečo, povzročeno zaradi nevestnega, pijanega advokata dr. Rittlerja, z manjšimi poškodbami. Wolfa Deuberja so morali prepeljati v bolnišnico.

Ker je bil avto močno poškodovan, se je z drugo nesrečo končala vožnja nevestnega advokata, za katerega se občinstvo upravičeno vprašuje, če ima tak advokat, ki je pustil žrtev ležati in poskušal pobegniti, moralne predpogoje za branilca na sodišču.

Važni termini za občinske volitve

Za predstoječe občinske volitve opozarjamo na nekatere najbolj važne določbe in termine.

Volilno pravico imajo vsi avstrijski državljani, ki so do 31. decembra 1953 dopolnili 20. leto (torej vsi, ki so bili rojeni vsaj še leta 1933) in ki imajo v občini svoje stalno bivališče. Volilne pravice nimajo tisti, ki jim je ta pravica po zakonu odvzeta.

Volilna pravica je zajamčena samo tistim, ki so vpisani v volilnem imeniku. V času od 1. do 10. februarja so volilni imeniki na občinah vsakomur javno na vpogled. V tem času jih lahko vsakdo pregleda ali prepiše. V teh dneh je treba izvesti vse potrebne reklamacije, to je zahtevati vpis volilnih upravičencev, ki niso vpisani oz. izbris tistih, ki nimajo volilne pravice.

Do 21. februarja morajo volilne skupine (stranke) vložiti svoje volilne predloge (kandidatne liste). Vsak volilni predlog mora podpisati najmanj 25 volilnih upravičencev dotične občine in mora vsebovati: 1. ime stranke oz. volilne skupine. 2. kandidatno listo z največ dvakrat toliko kandidati kolikor ima dotična občina odbornikov. Kandidate je treba navesti po številčnem vrstnem redu z imenom, priimkom, poklicem, rojstnim letom in naslovom. 3. Ime in naslov pooblaščenega zastopnika stranke oz. volilne skupine.

Kandidira lahko vsak volilni upravičenec, ki je pred 1. 1. 1954 dopolnil 24. leto.

Smučarske tekme v Mežiški dolini

Zaključnih tekem že tradicionalnega Koroškega smučarskega tedna 23. in 24. januarja v Črni v Mežiški dolini se je udeležila tudi ekipa koroških slovenskih športnikov, članov slovenskih športnih društev, ki so vključeni v Slovensko fizkulturno zvezo. Naše športnike, ki so odpotovali v petek zvečer, je vodil tov. Flori Gabrijel. Na Viču so jih pričakali z avtobusom, s katerim so se odpeljali v Črno, kjer so doživeli prisrčen bratski sprejem. Tople pozdravne besede je spregovoril zastopnik Koroške smučarske podzveze. Že prvi večer so bili naši tekmovalci deležni pristnega bratskega slovenskega gostoljubja. Po okrepčujočem počitku je bil v soboto trening v skokih in smuku.

V soboto zvečer so se naši smučarji udeležili nočnega slaloma, kar je bilo za vse naše smučarje nekaj novega. Na štartu so bili znani odlični jugoslovanski smučarji, s katerimi se je meril naš Incko Hanzi. Zasedel je 14. mesto od 38 tekmovalcev in s tem pokazal, da spada med najboljše smučarje. Pepiju Einspielerju, zmagovalcu med starejšo mladino v veleslalomu na lanskem gostovanju v Črni se je pripetila nezgoda in ni mogel tekmovati. Toni Kvančnik je tokrat med mladinci zasedel predzadnje mesto.

V nedeljo so sledile tekme v veleslalomu. Hanzi Incko se je spet odlično izkazal in zasedel 11. mesto.

Sledile so tekme v skokih na 50 metrski skakalnici. Vsi trije naši zastopniki so izvrstno odrezali. Na prvo mesto med člani se je plasiral znani jugoslovanski skakalec Paškulin Roman s skoki po 36,5 (207 točk). Na drugo mesto pa se je plasiral naš Lojzek Trunk iz Žužalč s skoki 32,5 in 35 m (184,8 točk). Lojzek je začel s skakanjem šele v letošnji zimi, ko je bila v Zahomcu dograjena 30-metrska skakalnica, in zelo hitro napreduje.

Med mladinci je zasedel prvo mesto Jugoslovan Susec Viktor s skoki 32,5 in 34 m (189 točk). Drugo mesto si je osvojil spet naš zastopnik Kuri Norbert iz Podkloštra s skoki 30,5 in 33 m (188 točk). Tudi on je šele začetnik, ki je začel s skakanjem po dograditvi zahomške skakalnice. Naš mali, že od lani poznani 16-letni Hanzi Gasser iz Bilčovsa, ki si je lani v Črni prisvojil drugo mesto med mlajšimi mladinci, je letos spet zelo lepo odrezal. Zasedel je tretje mesto s skoki 29,5 in 28 m (176,9 točk).

Naši smučarji so se vrnili polni lepih vtisov in doživetij, hvaležni za tovariški sprejem in gostoljubje ter so postali bogatejši za dragocene izkušnje.

Sportni drobci

Mladinske tekme v nordijskih disciplinah

Minulo nedeljo je priredila Skizunft Celovec na Schleppe-travniku mladinsko tekmovanje v nordijskih disciplinah. V štafetnem teku za šolarje in tudi za mladino je zmagala Skizunft Celovec.

Kljub velikemu mrazu se je popoldne zbralo 36 šolarjev oz. mladincev k skakanju. Slovensko fizkulturno zvezo sta zastopala Hanzek Gabrijel in Hanzi Weiss iz Št. Janža v Rožu.

Šolarja Hanzeka Gabrijela poznamo, da je velik mojster v skakanju in je to tudi v nedeljo zopet pokazal. Zasedel je med šolarji 1. mesto s skoki 21 in 21,5 (180,8 točke). 2. mesto je zasedel Heli Rumpold od Skikluba Celovec s skoki 20,5 in 20,5 m (172,7 točk).

Med mladino I se je plasiral na 1. mesto Otto Schöffmann od Skizunft Vrba s skoki 23,5 in 22,5 m (196 točk). Med mladino II je zasedel 1. mesto Hans Stattmann (VSV) s skoki 23,5 in 23 m (198,3 točk) in je postal s tem najboljši dneva. 4. mesto si je prisvojil naš Hanzi Weiss s skoki 18,5 in 21 m (167,9 točk).

VABILO

Smučarska sekcija Slovenskega fizkulturnega društva Št. Janž v Rožu priredi v nedeljo, dne 7. februarja 1954, ob 10. uri dopoldne

veleslalom

iz šentjanških Rut do Št. Janža

Vabimo vse smučarje od 14 let naprej, da se udeležijo tekme. Na tekmi sodelujejo tudi smučarji iz Črne v Mežiški dolini.

Polda premagal Bradla

V okviru 3. mednarodnega tedna v Gasteinu je minulo nedeljo popoldne znani jugoslovanski skakalec Janez Polda premagal v skokih Avstrijca mojstra Bradla. Rezultati: 1. Polda (Jug) 58, 58, 212 točk; 2. Bradl (Avstr.) 54,5 in 53,5, 211,9 točk; 3. Rogelj (Jug.) 54,5 in 54, 208 točk.

ZAHVALA

Vsem, ki so nam v zadnjih težkih dneh v naši veliki žalosti ob smrti našega srčno dobrega dragega očeta, gospoda

Franca Schnabla

izrazili sožalje in sočustvovanje, izrekamo tem potom prisrčno zahvalo.

Posebno se zahvaljujemo za nadvse številno udeležbo pri pogrebu, za številne vence in cvetje ter za nešteta sožalna pisma.

Predvsem velja naša zahvala častiti duhovščini, posebno bivšemu mestnemu župniku v Št. Rupertu, častitemu gospodu Otu Donaubauer-ju za njegove v srce segajoče besede ob odprtem grobu.

Celovec, 22. januarja 1954.

Družina Schnabl

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Konzumna zadruga CELOVEC, St. Peterstrasse 5

Vsem
članom, odjemalcem in prijateljem konzumno-zadružnega gibanja v Škofičah in okolici!

Obvestilo o otvoritvi

Po izvedbi potrebne prezidave in opreme bomo odprli

v soboto, dne 30. januarja 1954 v hiši Mickl našo prodajalno 46, Škofiče

Vljudno Vas vabimo na obisk in k nakupu in Vas prosimo, da preskusite naše cene in kvaliteto blaga ter sami razsodite!

Predsedstvo